

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง " สภาพและปัญหาการสอนศิลปศึกษา ของครูศิลปศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาแห่งชาติในจังหวัดชายแดนภาคใต้ " ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับดังนี้

1. ความหมายของศิลปศึกษา
2. การเรียนการสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา
3. จังหวัดชายแดนภาคใต้
4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของศิลปศึกษา

ความหมายของคำว่า " ศิลปศึกษา " นั้นได้มีนักการศึกษา และนักวิชาการทางศิลปศึกษาหลายท่าน ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความหมายของคำนี้ ซึ่งอาจมีความแตกต่างกันตามทัศนะของแต่ละท่าน ดังนี้ คือ

วิรัตน์ ณิชญไพบูลย์ (2520) กล่าวว่าศิลปศึกษาเป็นวิชาที่สร้างเสริมลักษณะนิสัยให้เด็กมีพฤติกรรมอันดีงามทางด้านศิลปะ ศิลปศึกษา จึงเป็นวิชาสามัญที่ช่วยส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาในด้านต่าง ๆ โดยให้เด็กได้จัดกิจกรรมมีโอกาสสร้างสรรค์แก้ปัญหา และได้สัมผัสกับสภาพความเป็นจริง เพื่อเด็กจะได้ประสบการณ์ทางด้านสุนทรียภาพและการสร้างสรรค์ กระบวนการสร้างสรรค์จะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการในด้านอารมณ์ สังคม สติปัญญา และความคล่องแคล่วว่องไวในการใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายให้สัมผัสกับความคิดและการแสดงออก ฉะนั้นศิลปศึกษาจึงมีความหมายต่อการศึกษามาก

สุลักษณ์ ศรีบุรี (2528) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับความหมายของคำว่า " ศิลปศึกษา " ว่า ศิลปะเป็นวิชาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้แสดงความคิดสร้างสรรค์อย่างอิสระ และเป็นวิชาที่ผู้เรียนสามารถแสดงออกได้อย่างเต็มที่กว่าวิชาอื่นได้ ทั้งนี้เนื่องมาจากวัตถุประสงค์ของการเรียนวิชาศิลปะและลักษณะทางกายภาพของวิชาศิลปะเองด้วย

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2528) ได้ให้ความหมายของคำว่า " ศิลปศึกษา " ว่า ศิลปศึกษา เป็นวิชาที่หลักการเกี่ยวกับการให้การศึกษาทางด้านศิลปะแก่เด็ก มุ่งเน้นการเสริมสร้างศิลปะนิสัยให้แก่ผู้เรียน เหมาะสมกับวุฒิภาวะของผู้เรียน

นิรมล ตีรณสาร สวัสดิบุตร (2525) กล่าวว่าศิลปศึกษาคือการศึกษาเรื่องราวศิลปะหรือการศึกษาเรื่องราวสร้างสิ่งใหม่ ๆ ที่สวยงามโดยต้องใช้ประสบการณ์การรับรู้เหตุผล อารมณ์ และความคิดริเริ่ม เป็นเครื่องช่วยในการสร้างและเป็นวิชาที่จำเป็นต้องจัดไว้ในหลักสูตรเพราะเป็นวิชาที่ช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ ซึ่งช่วยในการพัฒนาให้ผู้เรียนเติบโต มีความเจริญก้าวหน้า และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

วิรุณ ตั้งเจริญ (2525) ได้ให้ความหมายของคำว่า " ศิลปศึกษา " ว่าศิลปะเด็กคือ ศิลปะที่เด็กแสดงออกตามสภาพความสนใจ การรับรู้และความพร้อมของแต่ละคน โดยที่การแสดงออกนั้นจะแสดงด้วยวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่ง ผ่านวัสดุที่เหมาะสม และปรากฏเป็นผลงานศิลปะที่รับรู้ได้ด้วยประสาทตา หรือที่เรียกว่าทัศนศิลป์ เมื่อศิลปะเด็กเกี่ยวข้องกับการศึกษาในระบบโรงเรียน ศิลปะเด็กจึงมีสัมพันธ์กับกระบวนการจัดการเรียนการสอน และจิตวิทยาการเรียนการสอน ซึ่งในหลักสูตรการศึกษาเรียกศิลปะเด็กว่า ศิลปศึกษา (Art Education)

มานพ ถนอมศรี (2526) ได้ให้ความหมายของคำว่า " ศิลปศึกษา " ว่าศิลปศึกษา คือ การนำเอาศิลปะมาเป็นเครื่องมือเพื่อใช้ในการถ่ายทอดความรู้สึนึกคิด เพื่อเป็นการฝึกฝนการทำงานของสมองให้แก่ผู้เรียนโดยมุ่งเสริมสร้างให้เป็นคนมีคุณภาพ มีประสิทธิภาพในการใช้ความคิด ซึ่งเป็นผลดีต่อการศึกษาวิชาอื่น ๆ มีโอกาสได้แก้ปัญหา และสร้างสรรค์โลกแห่งจินตนาการอันเป็นโลกแห่งความก้าวหน้าทางสมองลงบนกระดาษ ด้วยเทคนิคทางศิลปะซึ่งมีอิสระและเสรีภาพในการแสดงออกให้แก่ผู้เรียน

จากแนวคิดของนักการศึกษาและนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับศิลปศึกษา เกี่ยวกับความ

หมายของคำว่า " ศิลปศึกษา " อาจสรุปได้ดังนี้

ศิลปศึกษา คือ การจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับศิลปะให้แก่เด็กเรียน เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์และสังคม โดยผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมทางศิลปศึกษา ที่เหมาะสมสอดคล้องกับความสนใจ ตลอดจนวุฒิภาวะของนักเรียนเพื่อเป็นสมาชิกที่มีคุณภาพของสังคม

การเรียนการสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา

การเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเป็นอย่างมาก กล่าวคือ การเรียน เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น จากการทำบุคคลมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเนื่องมาจากประสบการณ์ การสอนเป็นการตั้งใจกระทำให้เกิดการเรียนรู้ และการสอนย่อมทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ผู้สอนจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดี

การเรียนการสอนในโรงเรียนจะต้องอาศัยองค์ประกอบหลายด้าน องค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน จะมีส่วนช่วยให้ระบบการเรียนการสอนมีความสมบูรณ์และประสบความสำเร็จ ได้มีนักการศึกษาหลายท่านแสดงทัศนะเกี่ยวกับองค์ประกอบของการเรียนการสอนไว้ดังนี้

สังัด สุนทรานนท์ (2529) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของการสอนไว้ดังนี้

1. ตัวป้อน (Input) องค์ประกอบที่เป็นตัวป้อนในการเรียนการสอนได้แก่

1.1 ครู เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะทำให้เกิดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 นักเรียน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่งในระบบการเรียนการสอน หากไม่มีผู้เรียนแล้วการสอนก็จะไม่เกิดขึ้น

1.3 หลักสูตร เป็นการจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้บรรลุจุดหมายปลายทางในการเรียนการสอน

2. กระบวนการดำเนินงาน (Process) ในส่วนของการดำเนินงานนั้นจะเป็นการนำเอาตัวป้อน (Input) มาปฏิสัมพันธ์กันเพื่อให้เกิดผลผลิต (Output) ตามที่ต้องการกล่าว

คือ เป็นการดำเนินการกิจกรรมขั้นตอนการเรียนการสอน ดังนี้

2.1 การเตรียมการสอน

2.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

3. ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) คือการวิเคราะห์ข้อมูลหลังจากที่การสอนได้ผ่านไปแล้วว่าบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้เพียงใด อาจกล่าวได้ว่าเป็นขั้นตอนการวัดและประเมินผลผู้เรียน

สุพิณ บุญช่วงศ์ (2532) กล่าวถึงองค์ประกอบของการเรียนการสอนไว้ 3 ประการ คือ ครู นักเรียน และสิ่งที่จะสอน สรุปได้ดังนี้

1. ครู เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ขาดไม่ได้ บุคลิกภาพและความสามารถของผู้สอนมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้สอนควรมีบุคลิกภาพที่ดี และรู้จักใช้วิธีสอนที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้

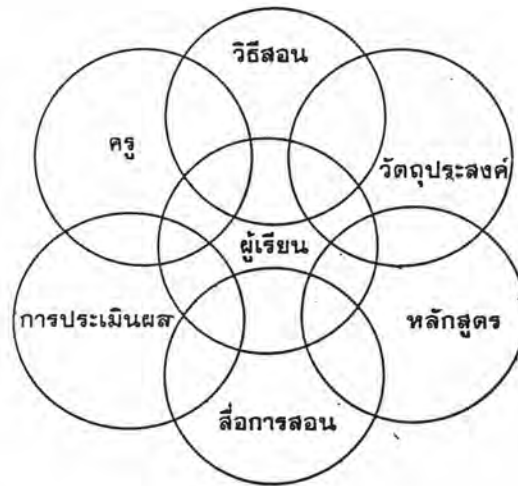
2. นักเรียน หรือ ผู้เรียน เป็นองค์ประกอบสำคัญเท่ากับผู้สอน ความสำเร็จในการเรียนเป็นเป้าหมายสำคัญของผู้เรียน ผู้สอนจึงควรเป็นผู้แนะแนวและแนะนำ และจัดประมวลประสบการณ์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ให้มากที่สุด

3. สิ่งที่จะสอน ได้แก่ เนื้อหาวิชาต่าง ๆ ครูจะต้องจัดเนื้อหาให้มีความสัมพันธ์ น่าสนใจ เหมาะสมกับวัย ระดับชั้น และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ของการเรียนการสอน

ลำพอง บุญช่วย (2530) กล่าวถึงองค์ประกอบในการเรียนการสอนไว้ 7 ประการ พร้อมทั้งแสดงแผนภูมิประกอบไว้ดังนี้

1. ครูผู้สอน
2. ผู้เรียน
3. หลักสูตร
4. วิธีสอน
5. วัตถุประสงค์ของการสอน
6. สื่อการสอน
7. การประเมินผล

ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้จะเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ดังแสดงในแผนภูมิที่ 1

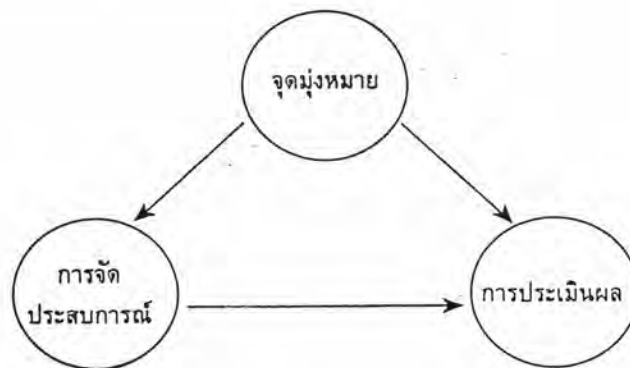

แผนภูมิที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของการเรียนการสอน

ไพฑูริย์ สีนลารัตน์ (2526) กล่าวว่า การสอนเป็นกระบวนการสามเ้าคือ OLE

ได้แก่

1. O = Objective = จุดมุ่งหมาย
2. L = Learning Experience = การจัดประสบการณ์การเรียนการสอน
3. E = Evaluation = การประเมินผล

แผนภูมิที่ 2 ไตรยางศ์การสอน

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2537) กล่าวว่า การสอนจะแยกองค์ประกอบย่อยเป็น 2 ด้าน ได้แก่

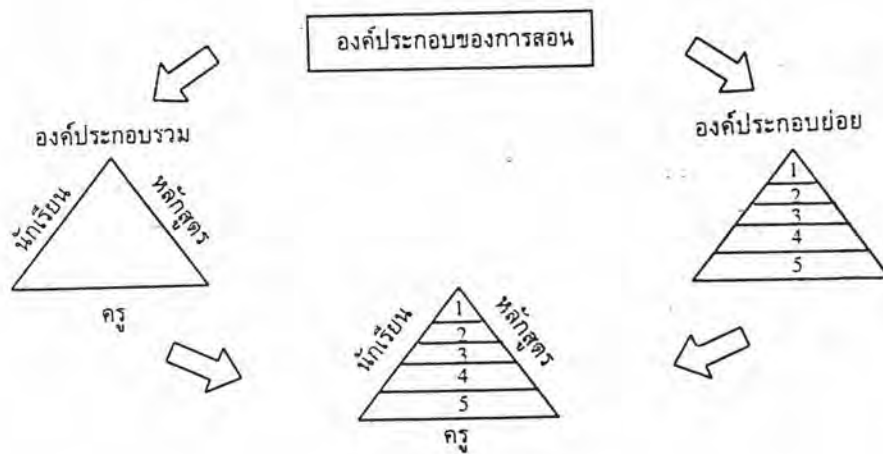
1. ด้านองค์ประกอบรวม หมายถึง องค์ประกอบด้านโครงสร้างที่มาประกอบกันเป็น การสอน อันประกอบด้วย

- 1.1 ครู หรือผู้สอน หรือวิทยากร
- 1.2 นักเรียน หรือผู้เรียน
- 1.3 หลักสูตร หรือสิ่งที่จะสอน

2. ด้านองค์ประกอบย่อย หมายถึง องค์ประกอบด้านรายละเอียดของการสอนซึ่งจะ ต้องประกอบด้วยกระบวนการเหล่านี้ จึงจะทำให้เป็นการสอนที่สมบูรณ์ได้แก่

- 2.1 การตั้งจุดประสงค์การสอน
- 2.2 การกำหนดเนื้อหา
- 2.3 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- 2.4 การใช้สื่อการสอน
- 2.5 การวัดผลประเมินผล

องค์ประกอบของการสอนทั้ง 2 ด้าน สามารถแสดงผลได้ดังแผนภูมิที่ 3

คำอธิบายแผนภูมิ

1. ตั้งจุดประสงค์การสอน
2. กำหนดเนื้อหา
3. จัดกิจกรรมการเรียนการสอน
4. ใช้สื่อการสอน
5. วัดผลประเมินผล

แผนภูมิที่ 3 แสดงองค์ประกอบของการสอน

จากแผนภูมิ ถ้าเปรียบเทียบการสอนเป็นสามเหลี่ยม สามเหลี่ยมมุมป้านประกอบด้วย 3

ด้าน ได้แก่

ด้านที่ 1 หมายถึง ครู

ด้านที่ 2 หมายถึง นักเรียน

ด้านที่ 3 หมายถึง หลักสูตร

จากการแสดงทัศนะเกี่ยวกับองค์ประกอบการเรียนการสอนของนักการศึกษาหลายท่าน
ตั้งที่กล่าวมาแล้ว จึงสรุปองค์ประกอบที่สำคัญของการเรียนการสอน ในโรงเรียนประถมศึกษาได้
ดังนี้

1. ด้านครูผู้สอน
2. ด้านผู้เรียน
3. ด้านหลักสูตร
4. ด้านการเตรียมการสอน
5. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
6. ด้านการผลิตและใช้สื่อการสอน
7. ด้านการวัดและประเมินผล

จากการประมวลวรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบการเรียนการสอน ดังที่กล่าวมา
แล้วข้างต้นนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอในแต่ละด้านตามลำดับดังนี้

1. ด้านครูผู้สอน

ครูผู้สอนนับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการเรียนการสอน กล่าวคือ การเรียนการสอน จะบรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของครูผู้สอน ทั้งทางด้านวิชาการ ด้านทักษะ และเทคนิคการสอน (ไพฑูริย์ สันลารัตน์, 2526) ในงานวิจัยผู้วิจัยกล่าวถึงเนื้อหาในด้านครูผู้สอนโดยแยกเป็นครูผู้สอนทั่วไป และครูศิลปศึกษา

ครูผู้สอนทั่วไป

ธีระ รุญเจริญ (2525) กล่าวไว้ว่า "การสอนเป็นศิลปะที่ยากที่สุดในกระบวนการศิลปะ ทั้งมวลอีกทั้งเป็นศาสตร์ที่ลึกซึ้งที่สุดในกระบวนการศาสตร์ทั้งหลาย เพื่อความสมบูรณ์ของการสอนครู จะต้องมีความรู้ในวิชาการ ความรู้ในตัวผู้เรียน กระบวนการสอน อุปกรณ์ และสภาพการต่าง ๆ ก็เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สูงสุด"

จากคำกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า การสอนเป็นงานที่ยากยิ่งเพราะครูต้องทำงานกับคน ซึ่งมีความยุ่งยากซับซ้อนมาก ครูประณมศึกษาที่ดี จึงมีลักษณะและบทบาทหลายอย่างตามที่นักการศึกษาหลายท่านให้ทัศนะไว้ดังนี้

สุรินทร์ สอนลิริ (2520) เห็นว่าครูที่ดีควรมีลักษณะ 6 ประการ คือ

1. บุคลิกภาพดี ได้แก่ การมีรูปร่างหน้าตาดี แต่งกายดี เชื้อมั่นในตนเอง วาจาดี
2. จัดห้องเรียนดี มีความเหมาะสมในบรรยากาศ ถูกสุขลักษณะ เก็บอุปกรณ์ต่าง ๆ

เหมาะสม

3. มีความสัมพันธ์อันดีกับนักเรียน

4. การสอนดี มีการเตรียมการสอนตามหลักสูตรและสอนได้ตามนั้น และครูจะต้องมีความรู้ที่สอนเป็นอย่างดี

5. มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพครู

6. มีความสัมพันธ์กับผู้ปกครองดี

บันลือ พุกชะวัน (2520) ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะ และบทบาทของครูที่จะสามารถส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนประถมศึกษา ไว้ดังนี้

ครูที่จะสามารถส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนประถมศึกษาได้ดี ควรมีลักษณะ และบทบาทพอสรุปได้

1. ครูประถมศึกษาควรเป็นผู้รักเด็ก ชอบอยู่ใกล้ชิดเด็กมีเมตตากรุณาอดทนต่อคำถาม ยืนหยัดมุมานะ อารมณ์เย็น พร้อมทั้งรับฟังและให้อภัยแก่เด็กเสมอ ฯลฯ
2. ครูประถมศึกษา ควรสร้างบรรยากาศของความเป็นกันเอง ในห้องเรียนจัดห้องเรียนและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้เป็นที่น่าสนใจ ทำทาสความอยากหรืออยากเห็น และสะดวกสบายในการเรียนรู้
3. ครูประถมศึกษาควรรู้จักใช้การยกย่องชมเชย และสร้างความมั่นใจในตนเองให้แก่แก่นักเรียนทั้งหลีกเลี่ยงการตำหนิ หรือประจาน
4. ครูประถมศึกษาควรให้ความสนใจในกิจกรรมที่นักเรียนกระทำอยู่ หากนักเรียนมีปัญหาให้ความช่วยเหลือตามความเหมาะสมต่อไป กอปรทั้งจะได้มีโอกาสสังเกตและศึกษาพฤติกรรมของนักเรียน อันจะเป็นประโยชน์ในการประเมินไปพร้อม ๆ กันด้วย
5. ครูควรจัดประสบการณ์และกิจกรรมใหม่ ๆ ให้แก่นักเรียนของตนอยู่เสมอ ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้นักเรียนสนใจเรียนยิ่งขึ้น
6. ครูประถมศึกษาควรเป็นผู้นำที่ดีในการปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกาย การใช้คำพูด การตรงต่อเวลา ความประพฤติบรรจง ฯลฯ
7. ครูประถมศึกษาควรทำหน้าที่กระตุ้น และส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนได้แสดงออก
8. ครูประถมศึกษาควรส่งเสริมให้นักเรียนมีอิสระในการทำงาน จัดให้มีกิจกรรมทั้งเป็นกลุ่ม เป็นรายบุคคลควบคู่กันไปเสมอ

สรุปได้ว่า ครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา ควรเป็นผู้มีจิตใจดี มีความเมตตากรุณา รู้จักการโอนอ่อน สามารถสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้เรียน มีความรู้ในการจัดกิจกรรมใหม่ ๆ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนมีความสนใจในวิชาอื่น ๆ และมีความรู้ในเรื่องที่สอนเป็นอย่างดี ใฝ่หาความรู้เพิ่มเติมให้ตนเองอยู่เสมอ

นอกจากลักษณะที่ดีของครูที่กล่าวมาแล้วนั้น การสอนของครูก็เป็นสิ่งสำคัญมาก ดังนั้น ครูควรต้องคำนึงถึงหลักพื้นฐานในการสอนที่จะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ และสัมฤทธิ์ผลด้วยดี อภรณ์ ใจเที่ยง (2537) ได้กล่าวถึงหลักพื้นฐานในการสอนที่ผู้สอนควรคำนึงถึงดังนี้

1. ก่อนการสอน ผู้สอนต้องเตรียมการสอนในหัวข้อ ดังนี้

1.1 ศึกษาหลักสูตร

1.2 ศึกษาผู้เรียนให้ทราบถึงความรู้พื้นฐาน ประสบการณ์เดิม ความสามารถ ความสนใจ ฯลฯ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการเตรียมการสอน

1.3 เขียนแผนการสอนให้ครบทุกข้อ ได้แก่

ก. จุดประสงค์การสอน

ข. เนื้อหาสาระสำคัญของบทเรียน

ค. วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ง. สื่อการเรียนการสอน

จ. การวัดผลประเมินผล

1.4 เตรียมสื่อการเรียนการสอน ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ไว้ให้พร้อมก่อนสอน

2. ขณะสอน ผู้สอนควรคำนึงถึงข้อต่อไปนี้

2.1 ให้เป็นไปตามลำดับขั้นตอนที่วางไว้ในแผนการสอน

2.2 ใช้ทักษะการสอนที่เหมาะสม

2.3 ใช้เทคนิคการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน

2.4 เน้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน

2.5 ใช้สื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสม สอดคล้องกับบทเรียน และส่งเสริม

การเรียนรู้

2.6 ใช้หลักจิตวิทยาการเรียนรู้ที่ถูกต้อง

2.7 สร้างบรรยากาศส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งด้านวัตถุและจิตใจ

2.8 จัดวิธีการวัดผลประเมินผลที่สอดคล้องกับจุดประสงค์

3. หลังการสอน ผู้สอนควรดำเนินการดังนี้

3.1 พิจารณาผลการเรียนการสอนว่า ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่ มากน้อยเพียงใด ถ้ามีส่วนน้อยที่ยังไม่บรรลุควรจัดสอนซ่อมเสริมให้ ถ้าผู้เรียนจำนวนมากที่ไม่บรรลุ แสดงว่าการสอนตลอดจนการวางแผนการสอนมีข้อบกพร่องต้องปรับปรุง

สรุปได้ว่า ครูผู้สอนในชั้นประถมศึกษาควรเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติในด้านต่าง ๆ มีความอ่อนโยนเข้าใจเด็ก สามารถกระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ต้องมีการเตรียมการสอนที่ดีเพื่อการเรียนการสอนประสบความสำเร็จตามความคาดหวัง

ครูศิลปศึกษา

ศิลปศึกษาเป็นวิชาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านต่าง ๆ ดังนั้น ครูศิลปศึกษาจึงเป็นบุคคลสำคัญอย่างยิ่ง ที่จะทำให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และพัฒนาผู้เรียนได้ในด้านการรับรู้ ร่างกาย สังคม อารมณ์ สติปัญญาและการรับรู้ความงาม

Hurwitz, Michael Day (1991) กล่าวว่า วิชาครูศิลปะจะมีบทบาทในการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ครูศิลปะจะต้องไม่คำนึงถึงเนื้อหาวิชาศิลปศึกษาอย่างเด็ดขาด หากครูยังต้องคำนึงถึงทัศนคติและความคิดของเด็กในการแสดงออกทางศิลปะ เด็กจะมีปฏิริยาโต้ตอบที่ดีต่อการสอนของครู เมื่อครูผู้สอน

1. มีเป้าหมายในการสอนที่ชัดเจน, เตรียมการสอนเป็นอย่างดี
2. สามารถอธิบายประเด็นที่สอดคล้องกับความเข้าใจของเด็ก ดังนั้นครูศิลปศึกษาจึงต้องเป็นผู้ที่มีคุณภาพและคุณสมบัติหลายอย่าง

ได้มีนักวิชาการทางศิลปศึกษาหลายท่าน ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณสมบัติของครูศิลปศึกษา

ประเทิน มหาจันทร์ (2528) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูศิลปะนั้นจะต้องประกอบด้วยคุณลักษณะพื้นฐาน 3 ประการ คือ

1. ความรู้ ความสามารถ ในวิชาศิลปศึกษา
2. ประสบการณ์ และจิตสำนึกของการเป็นครู
3. จิตวิทยา เกี่ยวกับเด็ก

Hurwitz, Michael Day (1991) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับคุณสมบัติของครูศิลปะไว้ดังนี้

1. เรียนรู้และทำความเข้าใจถึงโครงสร้างของหลักสูตรทุกด้าน

2. มีการสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมให้เข้ากับการเรียนรู้
3. สังเกตและเข้าใจถึงความแตกต่างในการเรียนรู้ และความต้องการของผู้เรียน

เป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม

4. สามารถทำงานเข้ากับผู้ร่วมงานอื่นได้
5. ทำหน้าที่ได้รับมอบหมายอย่างทั่วถึงและเต็มที่
6. มีวิธีการในการปรับใช้หลักสูตรให้เหมาะสมกับผู้เรียน

Laura H. Chapman (1979) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับคุณสมบัติของครูศิลปะไว้คือ

1. ต้องเป็นผู้ที่มีความเข้าใจในการถ่ายทอดความรู้ทางศิลปะได้อย่างเหมาะสม
2. ยอมรับและเข้าใจในความแตกต่างของความสามารถของผู้เรียนแต่ละบุคคล
3. สนับสนุนให้เด็กมีลักษณะการเรียนรู้ แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง
4. สามารถหยิบยกสาระสำคัญของศิลปศึกษาและสิ่งต่าง ๆ ที่จะส่งเสริมพัฒนาการของ

เด็ก

5. ปรับตนเองให้เข้ากับสถานการณ์และเหตุการณ์เฉพาะหน้าได้
6. มีมนุษยธรรมและความเมตตาในการสอน เข้าใจถึงความต้องการของเด็ก

สุลักษณ์ ศรีบุรี (2530) ได้อธิบายลักษณะที่พึงประสงค์ของครูผู้สอนศิลปศึกษาไว้ดังนี้

1. พัฒนาวิธีสอนโดยใช้วัสดุทัศนูปกรณ์อย่างสม่ำเสมอ
2. กระตุ้นให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์
3. ให้ผู้เรียนได้เผชิญปัญหาแก้ไขปัญหาค้นหาวิธีการคิด ไตร่ตรอง พิจารณาและวิเคราะห์

ด้วยตนเอง

4. ให้ผู้เรียนได้สำรวจ ทดลอง ปฏิบัติงาน และหาประสบการณ์อย่างอิสระ
5. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในตนเอง มั่นคงแน่วแน่ที่จะทำงานให้ได้ด้วยตนเองตามลำพัง

เองตามลำพัง

6. ให้ผู้เรียนได้ประเมินผลตนเอง รู้จักพัฒนาการด้านความคิด อารมณ์และการแสดงออก
7. บุคลิกภาพทั่ว ๆ ไป ได้แก่

7.1 รูปร่างหน้าตาดี

7.2 เสียงดี เสียงดังฟังชัด

7.3 สุขภาพพลานามัยดี

8. นิสัยใจคอ

8.1 มีความสุภาพ

8.2 ความประณีต

8.3 มีอารมณ์ขัน

8.4 ให้ความร่วมมือกับผู้อื่น

8.5 ชอบความเป็นระเบียบ

8.6 เอาใจใส่ต่อวินัยของผู้เรียน

8.7 ตรวจสอบวัสดุอุปกรณ์ เครื่องใช้

9. ความสามารถ

9.1 มีสติปัญญาไหวพริบดี

9.2 เข้าใจตัวผู้เรียนแยกแยะความสามารถของผู้เรียนแต่ละคนได้

9.3 มีความยุติธรรม

โดยทั่วไปศิลปศึกษา เป็นวิชาที่มีหลักในการศึกษาแก่ผู้เรียน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมศิลปนิสัยให้แก่ผู้เรียน ตามความเหมาะสมกับวุฒิภาวะของผู้เรียน (วิชัย วงศ์ใหญ่, 2528) ดังนั้นครูศิลปศึกษาจึงควรหาวิธีการสอน (Methods) ที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจของศิลปศึกษา

ชวลิต คาบแก้ว, สุภาวดี เหมทานนท์ (2525) ได้เสนอหลักการสอนศิลปศึกษาไว้ 3 แบบดังนี้

1. การสอนแบบบอกให้โดยตรง (Direct Method) เป็นวิธีสอนแบบครูบอกนักเรียนโดยตรง ให้นักเรียนปฏิบัติตามกฎหรือคำแนะนำของครู เป็นวิธีการลอกเลียนแบบ โดยมีภาพจากหนังสือ จากแบบ จากรูปที่ครูเขียนไว้จากของจริง การสอนแบบนี้เป็นการสอนตามทฤษฎีเหมือนจริง (Native Realism) โดยเน้นคุณค่าในด้านทักษะ (Skill) แสดงความแม่นยำในการใช้มือให้สัมพันธ์กับระบบประสาทตา (Hand Co-ordination) ครูมักไม่ทำให้เด็กมีเสรีภาพในการทำตามความต้องการของเด็ก ต้องทำตามที่ครูวางกฎไว้ การสอนแบบนี้จึงไม่เป็นการ

สร้างเสริมความคิดจินตนาการในการสร้างสรรค์

2. การสอนแบบแสดงออกอย่างเสรี (Free Expression Method) วิธีนี้เป็นวิธีที่ตรงข้ามกับวิธีแรก คือเป็นวิธีที่ปราศจากการควบคุม เด็กได้แสดงออก เขียนรูปตามความพอใจให้อิสระกับเด็กอย่างเต็มที่ เด็กจะเลือกวาดภาพ และใช้วัสดุอย่างใดก็ได้เป็นเรื่องของเด็กที่จะแสดงออกมาไม่มีกฎข้อบังคับในการวาด วิธีนี้เป็นวิธีที่ขัดต่อกระบวนการมากกว่าผลิตภัณฑ์ที่ทำขึ้นวิธีนี้เป็นวิธีสอนที่มีข้อบกพร่องตรงที่ไม่ได้สนับสนุนเด็กเป็นรายบุคคล ในการที่จะพัฒนาการเรื่องความรู้ของเขา ยิ่งกว่านั้นยังทำให้เด็กเสียเวลามากที่จะศึกษาวิชาศิลปะ และการรู้จักคุณค่าของศิลปะ

3. การสอนแบบมีความมุ่งหมายในการเรียน (Meaning Art Education) วิธีนี้เป็นวิธีที่ทำให้การสอนศิลปะได้เป็นผลที่พึงพอใจ การสอนแบบนี้ทำให้ผู้เรียนมีเสรีภาพเพียงพอในด้านอารมณ์และความคิด ปัจจัยเหล่านี้ต้องประกอบไปด้วยประสบการณ์ที่กว้างขวาง และการกระทำนั้นทำให้เข้าใจในคุณค่าแก่ศิลปะและการดำรงชีวิต การสอนศิลปะแบบนี้ ขึ้นอยู่กับหลัก 2 ประการคือ

3.1 การกระทำนั้นต้องมีความมุ่งหมายเป็นสำคัญ

3.2 ต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล

การสอนศิลปะแบบนี้ มีความมุ่งหมายให้ศิลปะ มีความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะกับสังคม ให้สังคมเห็นว่าศิลปะมีความสำคัญกับสังคม ในด้านการสอนต้องการพัฒนาเด็กให้มีความรู้สึกที่ตึงามเป็นรายบุคคล และรู้จักคุณค่าของศิลปะที่มีต่อสังคม ต้องการให้เด็กมีพัฒนาการในความรู้สึกของวัตถุ และรูปทรงโดยได้รับการสนับสนุนให้ทำงานจนเป็นผลสำเร็จ ให้เด็กได้มีความรู้สึกในการสร้างสรรค์ขณะแสดงออกในการปฏิบัติงาน เมื่อเขาปฏิบัติงานเขาจะสร้างรูปอย่างมีความหมาย และรู้จักคุณค่าของมัน ครูอาจจะแนะนำและส่งเสริมให้เด็ก ได้แสดงออกโดยเสรีภาพภายใต้อุดมคติของเขา

Hurwitz, Michael Day (1991) ได้เสนอวิธีการ (methods) ในการสอนศิลปะศึกษาไว้ดังนี้

1. วิธีการถ่ายทอดโดยตรง (Directive Method) เป็นกระบวนการสำหรับถ่ายทอดทักษะ เทคนิค และกระบวนการทางศิลปะ

2. วิธีการในการตีความหมาย หรือแปลความหมาย (Socratic Method) เป็นกระบวนการที่เน้นการอภิปรายประเด็นปัญหา ครูผู้สอนจะต้องเป็นผู้นำทางให้กับผู้เรียน เป็นวิธีการที่ต้องเป็นไปอย่างมีทักษะ มีวิธีการที่เหมาะสม อย่างไรก็ตามหากจะใช้วิธีการสอนนี้ครูควร จะมีความชำนาญและมีเวลาในบทเรียนอย่างเพียงพอ

3. วิธีการเสาะแสวงหา (Discovery Method) ครูจะต้องกำหนดบทเรียนใน ลักษณะเปิดกว้างส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการคิด วิเคราะห์ และแก้ปัญหา

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าครูผู้สอนศิลปศึกษาควรเป็นผู้ที่มัลคสมบัติควบคู่กัน ทั้งบุคลิกภาพภายนอก และความรู้ที่สามารถปรับใช้กับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เทคนิควิธีการก็เป็นสิ่งที่ครูศิลปศึกษาควรคำนึงถึง เพราะศิลปศึกษาเป็นวิชาที่มีความลึกซึ้ง ถ้าวทอดได้ทั้งความรู้ทางการเรียนนและอารมณ์ของผู้เรียน ดังนั้นครูศิลปศึกษาจึงควรเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ เพื่อการ เรียนการสอนศิลปะประสบความสำเร็จได้ด้วยดี

2. ด้านผู้เรียน

ผู้เรียนเป็นองค์ประกอบของการเรียนการสอนที่สำคัญด้านหนึ่ง เนื่องจากความสำเร็จ ของผู้เรียนเป็นเป้าหมายสำคัญของการจัดการเรียนการสอน ดังนั้นผู้สอนจึงเป็นผู้ที่ทำหน้าที่แนะนำ และจัดประสบการณ์ให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายที่ กำหนดได้ ครูผู้สอนจะทำการสอนได้ดั่งนั้น จะต้องเข้าใจถึงธรรมชาติของผู้เรียน ในด้านความ ต้องการพื้นฐาน พัฒนาการของเด็ก และการเรียนรู้ของเด็กในการเรียนศิลปศึกษา ผู้วิจัยจึงขอ เสนอสาระในด้านผู้เรียนตามลำดับ ดังนี้

2.1 ความต้องการเบื้องต้นของผู้เรียน

2.2 การเรียนรู้ของผู้เรียน

2.3 พัฒนาการทางศิลปศึกษา

ความต้องการเบื้องต้นของนักเรียน

ความต้องการพื้นฐานทั้งทางร่างกาย (Physiological) และทางจิตวิทยา (Psychological) เป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อกัน ความต้องการเหล่านี้จำเป็นสำหรับคนทั่วไปในทุกสังคมแต่นำมาใช้ในการสนองความต้องการดังกล่าว แตกต่างกันไปตามลักษณะวัฒนธรรมของสังคมแต่ละแห่ง Maslow (1979) กล่าวถึงความต้องการทางจิตวิทยาไว้ 4 อย่าง คือ

1. ความต้องการความปลอดภัย (Safety needs)
2. ความต้องการความเป็นเจ้าของและความรัก (Belongingness and Love needs)
3. ความต้องการความนิยมนับถือสรรเสริญ (Esteem needs)
4. ความต้องการยอมรับสภาพความสามารถของตนเอง (Self-actualization)

ครูควรให้ความสนใจในด้านความต้องการทางกายของเด็กแต่ละคน จัดให้มีขอบเขตของการกระทำต่าง ๆ ในชั้น รวมทั้งกฎระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ ที่ยุติธรรมต่อเด็กทุกคน ปฏิบัติต่อเด็กโดยปราศจากการข่มขู่ต่าง ๆ หากทางให้ทุกคนเป็นสมาชิกที่เป็นที่ต้องการของหมู่

งานของเด็กประถมศึกษาเพื่อความเจริญเติบโตและพัฒนา (Developmental tasks) เป็นการพัฒนาเด็กในช่วงชีวิตระยะต่าง ๆ เพื่อความสัมฤทธิ์ผลอันจะนำไปสู่การมีความสุข และความสำเร็จในอนาคตต่อไป งานต่าง ๆ เหล่านี้ ได้แก่ (อีระ รุญเจริญ, 2525)

1. การเรียนรู้ทักษะทางกายต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับการละเล่นต่าง ๆ
2. การสร้างทัศนคติต่อตนเองในขณะที่กำลังเจริญเติบโตขึ้น
3. การเรียนรู้ในการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนรุ่นเดียวกัน
4. การเรียนรู้บทบาทเหมาะสมกับหญิง-ชายในสังคม
5. การพัฒนาทักษะพื้นฐานในการอ่าน เขียน และการคำนวณ
6. การพัฒนาความคิดรวบยอด (Concepts) ที่จำเป็นสำหรับชีวิตประจำวัน
7. การพัฒนาความมีสติ จรรยาบรรณ และค่านิยมต่าง ๆ
8. การหาทางเพื่อความสัมฤทธิ์ผลในความอิสระส่วนตัว
9. การพัฒนาทัศนคติต่อกลุ่มชนและสถาบันต่าง ๆ

งานของเด็กดังกล่าวข้างต้นมีความสำคัญมากเพราะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม งานดังกล่าวจึงมีผลต่อความต้องการเบื้องต้นของแต่ละบุคคลใช้กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อช่วยให้เกิดการพัฒนาดังกล่าวได้

การเรียนรู้ของผู้เรียน

การเรียนรู้มีกระบวนการที่สำคัญ 6 ชั้น คือ

1. ความพร้อมที่จะเรียน

ความพร้อมที่จะเรียนของนักเรียน คือ การที่นักเรียนมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์เดิมมากพอที่จะเรียนสิ่งใหม่ได้ ความพร้อมดังกล่าวหมายถึง ความพร้อมทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา

2. การกระตุ้นและเป้าหมาย

สิ่งกระตุ้น (Motives) เป็นสภาวะภายในที่ผลักดันให้คนเราต้องแสดงพฤติกรรมให้เป็นที่พอใจตามวัตถุประสงค์ หรือสถานการณ์อันเป็นเป้าหมายและในขณะที่เดียวกันเป้าหมายของเราจะเป็นอย่างไรย่อมขึ้นอยู่กับสิ่งกระตุ้น

3. การสำรวจและกิจกรรมของผู้เรียน

หลังจากที่นักเรียนมีความพร้อม และได้รับการกระตุ้นให้เกิดความอยากหรืออยากเรียนในสิ่งใหม่ที่ครูสอน นักเรียนจะคิดตามไปด้วยเพื่อพิจารณาเอาความรู้เก่ามาประสานกับสิ่งใหม่หรือเพื่อพิจารณาหาผลอันอาจเกิดจากรู้เก่ากับความรู้ใหม่ ในการสอนถ้าครูให้คำตอบ ที่ถูกต้องแล้วนักเรียนก็ไม่มี การสำรวจความสามารถของตนเอง ในทางตรงกันข้ามถ้าครูถามปัญหาที่ค่อนข้างยาก ก็ต้องพยายามคิดหาคำตอบให้ได้ อาจจะต้องคอยคิดหลาย ๆ วิธีจนอาจได้คำตอบในที่สุด

4. ปฏิกริยาของนักเรียนที่ผลต่อการเรียนรู้

เมื่อนักเรียนเกิดการเรียนรู้แล้ว ควรจะได้มีการย้ำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้มากขึ้น เช่นเมื่อครูสอนจบแล้วควรจะได้มีการทดสอบนักเรียนเพื่อดูว่านักเรียนแต่ละคนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้มากน้อยเพียงใดหรืออาจใช้วิธีให้นักเรียนทำแบบฝึกหัด ถ้านักเรียนทำถูกควรชมหรือให้กำลังใจ ถ้านักเรียนทำผิดครูอาจลงโทษบ้างก็ได้

5. การรักษาความรู้ให้คงมีอยู่ต่อไป

ความรู้จะคงอยู่กับตัวนักเรียนในช่วงเวลานานขึ้นถ้าประกอบด้วยกรณีต่อไปนี้

ก. นักเรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ เป็นอย่างดี และเคยทำแบบฝึกหัดมาแล้วมากพอ

ข. ไม่เรียนมากจนเกินไป

ค. มีการทบทวนเฉพาะสิ่งที่จำเป็นและสำคัญจริง ๆ ทบทวนบ่อย ๆ คือทุกครั้งที่เรียนจบแต่ละตอน ไม่ใช่เร่งทบทวนเฉพาะตอนที่สอบ

ง. นักเรียนมีเวลาทบทวนและท่องจำด้วยตนเองมาก ๆ

จ. นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อเรื่องที่เรียน มีความเชื่อและมีสิ่งกระตุ้น

6. การนำความรู้ไปใช้

เป้าหมายสุดท้ายของการเรียนการสอน คือ การที่ให้นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ทั้งหลายไปใช้ได้ อาจนำไปใช้เพื่อประโยชน์ในการศึกษาต่อหรือการเรียนสิ่งใหม่ ๆ ต่อไป หรืออาจนำไปใช้ในชีวิตประจำวันทั่วไป

ศิลปศึกษานับเป็นวิชาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีลักษณะเป็นกระบวนการต่อเนื่องในอันที่จะประยุกต์พฤติกรรมในการเรียนรู้ นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชีวิตประจำวัน (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2526)

McFee (1977) ได้กล่าวถึงความเชื่อพื้นฐานเกี่ยวกับการเรียนรู้ศิลปศึกษาไว้ดังนี้

- เด็กไม่ว่าจะมีพื้นฐานต่างกันอย่างไรก็สามารถมีความรู้ทางศิลปะได้ทุกคน
- การเรียนรู้ทางศิลปะควรเรียนรู้เป็นกลุ่ม สังคม

เมื่อทราบถึงความต้องการเบื้องต้นของตัวผู้เรียนและการเรียนรู้ของผู้เรียนแล้ว หลักสำคัญของครูผู้สอนควรศึกษาเกี่ยวกับตัวของผู้เรียน ที่สัมพันธ์กับการเรียนรู้คือ พัฒนาการของผู้เรียน โดยเฉพาะพัฒนาการทางด้านศิลปะซึ่งจะเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับพัฒนาการของเด็กตามช่วงอายุต่าง ๆ ตามที่โลเวนเฟลด์ (Lowenfeld, 1987) ได้กล่าวถึง พัฒนาการของเด็กซึ่งแบ่งระดับพัฒนาการตามลำดับอายุ ดังนี้

1. ขั้นขีดเขียน (Scribbling-Stage) ในขั้นนี้เด็กมีอายุระหว่าง 2-4 ปี อยู่ในวัยเข้าเรียน เด็กจะสนุกอยู่กับการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อมือ
  2. ขั้นเริ่มต้นวาดภาพมีความหมาย (Pre-Schematic Stage) ขั้นนี้เด็กจะไม่มีรายละเอียดในภาพ เริ่มวาดภาพโดยใช้วงกลมเป็นสัญลักษณ์และใช้สีตามความพึงพอใจโดยใช้สีซ้ำ ๆ
  3. ขั้นการวาดภาพได้คล้ายของจริง (Schematic Stage) ขั้นนี้เด็กจะมีอายุประมาณ 7-9 ปี เด็กเริ่มวาดรูปโดยใช้รูปทรงเรขาคณิตมาช่วย บางครั้งก็วาดภาพแบบมองเห็นทะลุภายใน (X-RAY) และวาดแบบมีเส้นฐาน (Base Line) เด็กเริ่มเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของตนกับสิ่งแวดล้อม เข้าใจถึงความสัมพันธ์ของภาพโดยจะเน้นให้เห็นว่าตรงไหนสำคัญ ตรงไหนคือส่วนประกอบ รวมทั้งมีการเริ่มการใช้สีที่ใกล้เคียงความจริง
  4. ขั้นเริ่มต้นวาดภาพอย่างของจริง (The Dawning Realism) เด็กในช่วงนี้ มีอายุ 9-12 ปี เด็กเริ่มมีทัศนากับเพื่อนมากขึ้น มีการรับรู้และการถ่ายทอด เด็กจึงสามารถสร้างภาพได้เหมือนธรรมชาติที่เป็นอยู่ การใช้สีตรงกับความเป็นจริงกับธรรมชาติ หรือใกล้เคียงกับธรรมชาติที่เป็นแบบ
  5. ขั้นวาดภาพเหมือนของจริง (Pseudo-Realistic Stage) ในขั้นนี้เด็กมีอายุประมาณ 11-13 ปี เป็นระยะเข้าสู่วัยรุ่น การวาดภาพและการสร้างสรรค์ของเด็กในช่วงนี้ทำได้เหมือนแบบที่เป็นจริงแล้ว
  6. ขั้นการตัดสินใจ (The Period of Decision) ขั้นนี้เด็กมีอายุระหว่าง 14-17 ปี เด็กวัยนี้จะแสดงออกด้วยตัวเองอย่างมีจุดมุ่งหมาย และมีความพยายามในการพัฒนาทักษะเพื่อผลิตผลงานอย่างเต็มความสามารถของตนเอง
- ขั้นตอนในการพัฒนาการทางศิลปะ มีความสำคัญในการกำหนดแนวการสอนของครูศิลปศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ครูผู้สอนควรคำนึงถึงความสามารถของผู้เรียน และจัดกิจกรรมศิลปศึกษาให้มีความเหมาะสมกับพัฒนาการและระดับของอายุเพื่อเป็นการพัฒนาผู้เรียนในด้านต่าง ๆ
- การพัฒนาเด็กในแง่การศึกษาเป็นภาระของการเรียนการสอนทุกวิชา โดยมีเป้าหมายอยู่ที่พัฒนาการคุณภาพของผู้เรียน ศิลปศึกษาก็เป็นวิชาหนึ่งที่มุ่งเน้นถึงการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ และทำให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการด้านต่าง ๆ ดังนี้ (เกษร อิตะจारी, 2530)

1. พัฒนาการทางด้านอารมณ์ (Emotion Growth)

การทำงานศิลปะ เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนได้แสดงออกอย่างสนุกสนาน เพลิดเพลิน ได้แสดงความสามารถและได้เห็นผลสำเร็จจากการแสดงออกของตน ความเพลิดเพลิน ความสนุกสนาน ความภาคภูมิใจจะช่วยพัฒนาอารมณ์ของเด็กได้เป็นอย่างดี เด็กที่ได้รับเสรีภาพทางอารมณ์ด้านการแสดงออกสร้างสรรค์ ย่อมสร้างความรู้สึกลดอคติและมั่นใจในการเผชิญปัญหาสิ่งแปลกใหม่และรู้จักการยืดหยุ่นแยกแยะสิ่งต่าง ๆ ด้วยความมั่นใจ

2. พัฒนาการทางด้านสติปัญญา (Intellectual Growth)

" สติปัญญา " หมายถึงคุณภาพในการเรียนรู้ คุณภาพในการคิด และคุณภาพในการแสดงออก กระบวนการทำงานศิลปะนั้นเริ่มจากการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งเป็นประสบการณ์ และมีการบูรณาการประสบการณ์ความคิดและจินตนาการเข้าด้วยกัน แล้วจึงสังเคราะห์เป็นเส้น รูปทรง และสีในขั้นสุดท้าย ย่อมเป็นกระบวนการเรียนรู้ด้านหนึ่งที่เหมาะสมกับวัยเด็กเป็นอย่างมาก นับเป็นการช่วยพัฒนาทางด้านการเรียนรู้และสติปัญญาโดยตรง

3. พัฒนาการทางด้านร่างกาย (Physical Growth)

ศิลปะมีผลต่อการพัฒนาการทางด้านร่างกายของผู้เรียนเป็นการพัฒนาทั้ง 2 ด้านด้วยกันคือ พัฒนาการด้านร่างกายในแง่การเคลื่อนไหว การออกกำลังกายแขนขา และการพัฒนาการทางร่างกายในแง่การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างการใช้มือ ให้สัมพันธ์กับตา และความคิด รวมทั้งประสาทประสาทอื่น ๆ

4. พัฒนาการทางการรับรู้ (Perception Growth)

ศิลปะจะช่วยพัฒนาทางการรับรู้ของผู้เรียนได้ โดยที่กิจกรรมศิลปะได้ผ่านการสร้างเสริมความสามารถในการรับรู้ในด้านรับรู้วัตถุ สิ่งแวดล้อม และสภาพการณ์ต่าง ๆ ในฐานที่สิ่งเหล่านั้นเป็นสื่อตลใจในการสร้างสรรค์รูปแบบทางศิลปะ เด็กย่อมมีการแสดงออกตามสิ่งที่ได้เห็น เด็กได้ผ่านการส่งเสริมรับรู้สิ่งต่าง ๆ เท่ากับเป็นการสร้างเสริมสมรรถภาพทางด้านประสาทสัมผัสและการรับรู้โดยตรง

5. พัฒนาการทางด้านสังคม (Social Growth)

การปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กทำงานร่วมกัน ปรึกษาหารือช่วยเหลือกัน เป็นการส่งเสริมการอยู่ร่วมกับผู้อื่น หรือเป็นพัฒนาการทางด้านสังคมของผู้เรียน

6. พัฒนาการทางด้านสุนทรียภาพ (Aesthetic Growth)

สุนทรียภาพคือ ประสิทธิภาพในการรับรู้ความงาม ความเหมาะสม ความเป็นธรรมชาติของสรรพสิ่ง กิจกรรมศิลปะเป็นกิจกรรมทางความงามโดยตรง เป็นการสร้างสรรค์ความงามเพื่อเสริมสร้างสุนทรียภาพให้เกิดขึ้นแก่เด็ก ทั้งในขณะปฏิบัติงาน และได้ชื่นชมผลงานของตนเองและของผู้อื่น และนอกจากสุนทรียภาพทางด้านศิลปะแล้ว ยังหมายรวมถึงสุนทรียภาพต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอีกด้วย

7. พัฒนาการทางการสร้างสรรค์ (Creative Growth)

การสร้างสรรค์คือ การแสดงออกที่อิสระและมีลักษณะเฉพาะตัว รวมทั้งสมรรถภาพในการแก้ปัญหาในการดำรงชีวิตด้วย กิจกรรมศิลปะเป็นกิจกรรมสร้างสรรค์ที่ท้าทายความคิดและการแสดงออก การสร้างสรรค์ของเด็กจะปรากฏให้เห็นได้ในงานศิลปะ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบเนื้อหา และแนวคิด การสร้างสรรค์ผลงานยังเป็นการสร้างเสริมบุคลิกภาพของผู้เรียนอีกด้วย

ดังจะเห็นได้ว่า ผู้เรียนเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญในระบบการเรียนการสอนที่จะขาดไม่ได้ ความต้องการขั้นพื้นฐานและการรับรู้ของผู้เรียน เป็นสิ่งที่ผู้สอนควรคำนึงถึงและจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้เรียน กิจกรรมศิลปะศึกษานับเป็นกิจกรรมที่สามารถพัฒนาผู้เรียนในด้านต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคม และสามารถพัฒนาสังคมต่อไปในอนาคต

3. ด้านหลักสูตร

หลักสูตรจัดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งของการเรียนการสอน เพราะเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน ซึ่งประกอบด้วยเอกสารหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอนของครู การเรียนรู้ของนักเรียน และเป็นตัวกำหนดการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชานั้น ๆ

ความหมายของหลักสูตร

ความหมายของหลักสูตรนั้น มีนักการศึกษาให้ความหมายแตกต่างกันในทัศนะของแต่ละ

คน ดังนี้

กูด (Carter V. Good, 1945) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ 3 ประการ คือ

1. เนื้อหาวิชาที่จัดไว้เป็นระบบในหมวดวิชาเฉพาะ เช่น หลักสูตรสังคมศึกษา เป็นต้น
2. โครงสร้างของเนื้อหาหรือสิ่งเฉพาะที่ต้องสอน หมายถึง หลักสูตรทั้งฉบับรวมทุกวิชาเข้าด้วยกัน

3. กลุ่มวิชาและประสบการณ์ ซึ่งจะประกอบด้วยเนื้อหาวิชากลุ่มหนึ่งและประสบการณ์อีกส่วนหนึ่ง

ยังมีนักการศึกษาของไทยอีกกลุ่มหนึ่งที่ได้ให้ความหมายของหลักสูตรกว้างไกลออกไปอีก โดยถือว่า หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ทั้งหลายที่โรงเรียนจัดให้แก่นักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองไปในทางที่โรงเรียนปรารถนา และหลักสูตรต้องตอบสนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียนด้วย (วิชัย รุ่งใหญ่, 2521) หรือหลักสูตร หมายถึง โครงการเตรียมเด็กและเยาวชนให้เป็นสมาชิกที่ดี มีประสิทธิภาพในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคมภายในขอบเขตของวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ หลักสูตรจึงย่อมจะจัดลำดับให้เหมาะสมแก่การพัฒนาเด็กและเยาวชนตามขั้นตอน (ภิญโญ สาร, 2521)

กรมวิชาการ (2525) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า คือข้อกำหนดเกี่ยวกับการเรียนการสอนให้การศึกษาแก่เด็กที่อยู่ในโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วยเอกสารหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอนของครู กระบวนการเรียนของเด็ก และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน

จากความหมายที่กล่าวมาทั้งหมดนั้น อาจสรุปได้ว่า หลักสูตรคือ ตัวกำหนดในการให้วิชาความรู้การถ่ายทอดวัฒนธรรม การปลูกฝังเจตคติและค่านิยม และการเสริมสร้างความจริงเติบโตและสมบูรณ์ทางกายเป็นการพัฒนาผู้เรียนในทุก ๆ ด้าน ไปในทิศทางที่สอดคล้องกับความมุ่งหมายทางการศึกษาที่วางไว้ และตอบสนองความต้องการ ความสนใจของผู้เรียนด้วย

บทบาทของครูผู้สอนในการใช้หลักสูตร

ครูผู้สอนเป็นบุคคลสำคัญที่สุดในการนำหลักสูตรไปใช้ โดยการจัดประสบการณ์และกิจกรรมต่าง ๆ แก่นักเรียน บทบาทของครูในการใช้หลักสูตรมีดังนี้

1. ศึกษาทำความเข้าใจกับจุดหมาย หลักการ และโครงสร้างของหลักสูตรให้เข้าใจ

สอนชัดเชยได้หรือไม่ สอนชัดเชยเมื่อใด

3. วางแผนและเตรียมการสอนแต่ละครั้งหรือแต่ละคาบ ผลของการดำเนินการในชั้นที่ 1 นาที หรืออาจสอน 2 คาบเรียนต่อกัน หรือ 3 คาบเรียนต่อกัน ฯลฯ สิ่งที่จะต้องกำหนดในการวางแผนและเตรียมการสอนก็คือ จุดประสงค์ของการเรียนการสอน เนื้อหาสาระที่จะเรียนจะสอน การสอน ซึ่งประกอบด้วยวิธีการสอน กิจกรรมต่าง ๆ สื่อการสอน หรืออุปกรณ์การสอน วิธีการประเมินผล (อาจกำหนดมโนทัศน์ที่สำคัญ และคุณลักษณะที่ต้องการเน้นให้เกิดแก่ผู้เรียน ฯลฯ)

การวางแผนและเตรียมการสอน เป็นการคิดไตร่ตรอง กลั่นกรองพิจารณากำหนดไว้ล่วงหน้าซึ่งในการนำไปใช้สอนจริงควรพิจารณาปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น อาจปรับปรุงก่อนสอนจริงและหรือหลังจากสอนไปแล้ว ควรพิจารณาถึงผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามแผน ฯลฯ ที่กำหนดไว้นั้นว่าบรรลุ

การเตรียมการสอนศิลปศึกษา

ประสบการณ์ทางศิลปะเป็นประสบการณ์ที่สร้างสรรค์ แต่มิได้หมายความว่าในการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็ก ครูจะไม่ต้องมีการเตรียม หรือมีการวางแผนงานไว้ล่วงหน้า ในการจัดประสบการณ์ทางศิลปะให้แก่เด็กทุกครั้ง ครูจำเป็นต้องกำหนดแผนงาน เพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ที่มีคุณค่าทางด้านการศึกษาทุกครั้งที่มีการสอนศิลปะ ครูจะต้องกำหนดแผนงานล่วงหน้าว่า จะสอนเนื้อหาใด และจะใช้วัสดุใดจึงเหมาะกับเนื้อหาเหล่านั้น ๆ ทำไมจึงสอนประสบการณ์ทางศิลปะนั้น ๆ แก่เด็ก เหมาะกับเด็กหรือไม่ จำเป็นหรือไม่จะสอนอย่างไรและมีกิจกรรมใดบ้าง (ประเทิน มหาพันธ์, 2531)

ในด้านการเรียนการสอนศิลปะนั้น การเตรียมการสอน ครูควรสร้างบทเรียนด้วยเพื่อปรับปรุงเนื้อหาที่ระบุในหลักสูตร แผนการสอน กล่าวคือ ครูควรมีอิสระในการปรับปรุงบทเรียนมากกว่าที่จะดำเนินเนื้อหาไปตามแบบเรียน เช่น การจัดกิจกรรมทางศิลปะ ควรมีการยืดหยุ่นได้ตามสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นนั้น ๆ (วิษรินทร์ จิตติศิษฐ์, 2529)

การจัดประสบการณ์ทางศิลปะให้แก่เด็ก สิ่งที่จะต้องมีการเตรียมได้แก่ศิลปวัสดุ ทั้งนี้โดยครูผู้สอนผู้ได้รับมอบหมายหรือตัวเด็กเอง โดยครูเป็นผู้ให้คำแนะนำ ศิลปวัสดุและ

อย่างชัดเจน และต้องศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตร หนังสือเรียน แผนการสอน ตลอดจนวัสดุ หลักสูตรอื่น ๆ เพื่อจะได้เลือกใช้และแปลงไปสู่การสอนอย่างถูกต้อง เหมาะสม

2. ศึกษาวิธีการสอนต่าง ๆ ที่เื้อต่อหลักสูตรหรือที่หลักสูตรแนะนำไว้ เช่น การสอนแบบบรรยาย การสาธิต การให้ปฏิบัติจริง การอภิปราย การค้นคว้าหรือวิธีอื่น ๆ การสอนที่ดี ไม่จำเป็นต้องใช้วิธีการสอนอยู่เพียงอย่างเดียว

3. ต้องใฝ่ใจศึกษาแสวงหาความรู้ใหม่อยู่เสมอ เช่น ศึกษาเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาต่าง ๆ

4. ต้องเตรียมการสอน โดยจัดกิจกรรมการเรียนตามแนวหลักสูตร โดยพยายามใช้แผนการสอน คู่มือครู และเอกสารประกอบหลักสูตรอื่น ๆ

5. ทำการสอนทุกครั้งอย่างมีจุดมุ่งหมาย ครูต้องตระหนักอยู่เสมอว่า การสอนในเรื่องหรือวิชาต่าง ๆ ต้องการให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมอะไรบ้าง แล้วดำเนินการสอนไปตามจุดมุ่งหมายต้องวัดผล และประเมินผลให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายทุกครั้งถ้านักเรียนยังไม่ผ่านพฤติกรรมใด ๆ ต้องหาเวลาสอนซ่อมเสริมให้เสมอ

6. พยายามจัดห้องเรียนให้มีบรรยากาศที่จะส่งเสริมการเรียนการสอน

7. พยายามแสวงหา จัดทำ และใช้วัสดุที่มีในห้องอื่น หรือสื่อการเรียนที่มีให้เกิด

ประโยชน์

หลักสูตรศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษา

โครงสร้างของหลักสูตร

หลักสูตรในระดับประถมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2521 ได้แบ่งโครงสร้างวิชาออกเป็น 4 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ ประกอบด้วยภาษาไทย และคณิตศาสตร์

2. กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตว่าด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของชีวิต และสังคม

กล่าวถึงปัญหาและความต้องการของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ เพื่อความดำรงอยู่และการดำเนินชีวิตที่ดี

3. กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ว่าด้วยกิจกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาและสร้างลักษณะ

นิสัย

4. กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ว่าด้วยประสบการณ์ทั่วไปในการทำงานและความรู้

พื้นฐานในการประกอบอาชีพ

กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ซึ่งเป็นกลุ่มที่รวมวิชาศิลปศึกษาไว้ด้วย ได้กำหนดหลักการไว้กว้าง ๆ ดังนี้ " กลุ่มประสบการณ์สร้างเสริมลักษณะนิสัย เป็นกลุ่มประสบการณ์ที่มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่านิยม เจตคติ และพฤติกรรมในตัวผู้เรียนตามแนวทางอันพึงประสงค์ซึ่งได้ระบุไว้เป็นจุดมุ่งหมายหลักสูตรประถมศึกษา การสร้างเสริมลักษณะนิสัยอันพึงประสงค์ มีขอบเขตครอบคลุมการพัฒนาบุคลิกภาพในด้านจริยธรรม ศิลปะวัฒนธรรม พลศึกษา และความสามารถในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันโดยสงบสุขเป็นสำคัญ และกำหนดจุดประสงค์ของกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยไว้ดังนี้ (กรมวิชาการ, 2525)

จุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียน

1. มีค่านิยม เจตคติ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์
2. พัฒนาการทางร่างกาย จิตใจ และสังคม
3. มีโอกาสได้แสดงออกตามความถนัด ความสามารถของบุคคล
4. ได้เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีวัฒนธรรมตามวิถีทางประชาธิปไตย
5. พัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความประณีต และรสนิยมที่ดี

กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยในระดับประถมศึกษาได้ประกอบขึ้นด้วยวิชาจริยศึกษา ดนตรี และนาฏศิลป์ พลศึกษากิจกรรมสร้างนิสัย ในฐานะที่วิชาศิลปศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ศิลปะศึกษาจึงจำเป็นต้องรับผิดชอบจุดประสงค์ข้างต้นด้วยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ นอกจากศิลปศึกษาจะต้องรับผิดชอบต่อคุณค่าการสร้างสรรคศิลปะโดยตรงแล้วยังต้องรับผิดชอบต่อสร้างเสริมลักษณะที่ต้งามทั้ง 3 ด้าน คือ

1. สร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ต้งามทางจิตใจ เช่น การเป็นผู้มีรสนิยมที่ดี และเจตคติที่ดีต่อการดำรงชีวิต
2. สร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ดีทางกาย เช่น การเป็นผู้กล้าที่พร้อมจะแสดงออก พร้อมที่จะสร้างสรรค์ มีความประณีต
3. สร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ดีทางสังคม เช่น การอยู่ร่วมกัน อย่างมีประสิทธิภาพ การเป็นผู้มีวินัยในวิถีทางประชาธิปไตย การเป็นผู้มีวัฒนธรรมที่ดี

เมื่อเราได้สำรวจภารกิจกว้าง ๆ ของศิลปศึกษา หรือศิลปะเด็กในระดับประถม

ศึกษาที่จะต้องถือปฏิบัติข้างต้นแล้ว เราควรจะได้เคยไปพิจารณาถึงจุดประสงค์เฉพาะของศิลปศึกษา คือ (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2526)

1. ให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
2. ให้สนใจและแสดงออกตามความถนัดและความสามารถของตน
3. ให้มีจิตสำนึกในคุณค่าและประโยชน์ของศิลปะ ชรามชาติสิ่งแวดล้อม
4. ให้มีความสนุกสนานเพลิดเพลินและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
5. ให้รู้จักนำศิลปะมาประยุกต์ให้เกิดคุณค่าและรสนิยมที่ดี

ดังจะเห็นได้ว่า หลักสูตรศิลปศึกษา เป็นหลักสูตรที่มีความมุ่งหมาย เพื่อให้นักเรียนมีพัฒนาการที่ดีในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็น ด้านสังคม อารมณ์ และสติปัญญา ร่างกาย การสร้างสรรค์ และการรับรู้ หลักสูตรจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้การเรียนการสอนบรรลุตามจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดแนวการสอน การเตรียมการสอน การผลิตและการใช้สื่อการสอน และการวัดการประเมินผลให้ต่อเนื่องและสอดคล้องกัน

4. การเตรียมการสอน

การเตรียมการสอน เป็นการกำหนดไว้ล่วงหน้าว่า จะสอนใคร ในเนื้อหาใดสอนเมื่อใด สอนอย่างไร และเพื่อให้เกิดอะไร ซึ่งเมื่อถึงเวลาดังกล่าวจะดำเนินการสอนตามที่วางแผนไว้ ผู้สอนจึงต้องคิดวางแผนและเตรียมการสอนล่วงหน้าอย่างละเอียด รอบคอบ เหมาะสมเพื่อให้สามารถดำเนินการสอนตามที่ได้กำหนดไว้ได้อย่างได้ผลดี การวางแผนและเตรียมการสอนมีหลายลักษณะ เช่น การวางแผนระยะสั้น ระยะปานกลาง ระยะยาวผู้สอนจะนำหลักสูตรรายวิชามาทำการวางแผนและเตรียมการสอน ซึ่งจะช่วยให้ทราบชัดเจนถึงกำหนดการสอน และแต่ละครั้งที่สอนทราบอย่างชัดเจน ดังนี้ (บุญชุ่ม ศรีสะอาด, 2537)

1. จะสอนในเนื้อหาใด
2. จุดประสงค์ของการสอนครั้งนั้นมุ่งให้ผู้เรียนเกิดอะไร
3. ดำเนินการสอนอย่างไร (ใช้วิธีสอนและ/หรือกิจกรรมอะไร)
4. ใช้สื่อการสอนชนิดใด

5. มีวิธีวัดผลประเมินผลอย่างไร

อาจเพิ่มเกี่ยวกับมโนทัศน์ (Concept) ที่สำคัญในเรื่องที่สอน และคุณลักษณะที่ต้องการเน้นให้เกิดแก่ผู้เรียน

สุพิน บุญชูวงศ์ (2536) ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับหลักการเตรียมการสอนไว้คือ

1. ต้องเขียนแผนการสอนที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่จะสอน หัวเรื่องกำหนดความคิดรวบยอด จุดประสงค์ กิจกรรมการเรียน สื่อการสอนและการประเมินผล
2. ต้องมีการรวบรวมข้อมูล และเนื้อหาสาระที่จะสอนตามหัวเรื่องและความคิดรวบยอด และจุดประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ในแผนการสอน
3. ต้องมีการวางแผนผลิตหรือจัดหาสื่อการสอน เพื่อใช้ในกิจกรรมตามที่ได้กำหนดไว้ในแผนการสอน
4. ต้องเตรียมแบบทดสอบสำหรับให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน
5. ต้อง "ซ้อม" สอนเพื่อจัดลำดับขั้นตอนการสอนให้ตนเองแน่ใจว่าจะสอนนักเรียนได้ดีและมีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนของการเตรียมการสอน

การเตรียมการสอน มีขั้นตอนดังต่อไปนี้ (บุญสุข ศรีสะอาด, 2537)

1. กำหนดปริมาณเวลาที่ใช้ในการสอนแต่ละเรื่อง ผู้สอนจะนำเอาเนื้อหาของรายวิชา ซึ่งได้แบ่งเป็นบทเรียน แต่ละบทได้แบ่งหัวข้อใหญ่หัวข้อย่อยลงไป มาพิจารณาว่าแต่ละเรื่องควรใช้เวลาสอนกี่นาทีหรือกี่คาบเรียน เรื่องใดที่มีความสำคัญมาก ต้องการปลูกฝังให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมต่าง ๆ มาก ก็จะทำให้เวลาสอนมาก เรื่องที่มีความสำคัญน้อยก็จะกำหนดให้เวลาสอนน้อย เมื่อนำเวลาสอนของทุกเรื่องรวมกัน และรวมกับเวลาที่ใช้สำหรับตรวจสอบพื้นฐานของผู้เรียนก่อนเรียน และแก้ไขผู้ขาดพื้นฐาน เวลาที่ใช้ในการประเมินผลระหว่างเรียน (Formative Evaluation)

2. กำหนดปฏิทินการสอน ทำการกำหนดว่าเรื่องใด บทใดจะสอนในคาบใดวันใดโดยนำเอา ผลของการกำหนดปริมาณเวลาที่ใช้ในการสอนแต่ละเรื่อง จากขั้นที่ 1 มากำหนดวันสอน จากวันแรกต้นภาคเรียนไปจนถึงวันสุดท้ายปลายภาคเรียน ทั้งนี้ต้องพิจารณาถึงวันหยุดทั้งหมดว่าจะ

อุปกรณ์ต่าง ๆ ควรได้รับการตระเตรียมไว้เป็นอย่างดีก่อนการสอน การตระเตรียมที่ดีเป็นการล่วงหน้าจะทำให้การเรียนการสอนศิลปะดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย นอกจากการเตรียมศิลปวัสดุและอุปกรณ์ต่าง ๆ แล้ว ครูผู้สอนควรวางแผนงานเกี่ยวกับการเตรียมตัวเด็ก ให้พร้อมที่จะลงมือสร้างงานทางศิลปะ (ประเทิน มหาจันทร์, 2531)

นอกจากนี้ ชวลิต คาบแก้วและสุภาวดี เหมทานนท์ ยังเสนอแนวความคิดเกี่ยวกับการเตรียมตัวของครูผู้สอนศิลปศึกษาดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตรชั้นประถมศึกษา 2521 ให้ละเอียดชัดเจน ตามข้อต่อไปนี้

- ก. ศึกษาหลักการ จุดหมายและโครงสร้างของหลักสูตร
- ข. ศึกษารายละเอียดของกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ความสัมพันธ์ของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยและกลุ่มการงานพื้นฐานอาชีพ
- ค. ศึกษารายละเอียดของจุดประสงค์ และเนื้อหารายวิชาของหลักสูตรวิชาศิลปศึกษา แบ่งออกเป็นหน่วย มีเรื่องอะไรบ้าง มีเรื่องใดบ้างที่บูรณาการไว้ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และมีเรื่องอะไรบ้างที่ต้องแยกหน่วยสอนต่างหาก

2. ศึกษาเอกสารอื่น ๆ ที่ประกอบหลักสูตร เช่น แผนการสอน คู่มือครู ฯลฯ โดยเฉพาะรายละเอียดต่าง ๆ ของแผนการสอน เช่น ความคิดรวบยอด จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียน สื่อการเรียนและวิธีวัดผลสำหรับวิชานั้น ๆ

3. ศึกษาวิธีการวัดผลและผลการประเมินผลการเรียน ตลอดจนการใช้แบบฟอร์มตามหลักสูตรใหม่ ต้องศึกษาการประเมินผล โดยศึกษาหลักการประเมินผลการเรียนจนแน่ใจว่าปฏิบัติได้ถูกต้อง ต้องศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีและเทคนิคต่าง ๆ ของการวัดผลในด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านทักษะและด้านความรู้สึกทางด้านจิตใจ (จิตพิสัย)

5. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ในการเรียนการสอนย่อมมีเป้าหมายให้ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้เรียนจะบรรลุผลเพียงใดขึ้นอยู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผู้สอนจัดขึ้น กิจกรรมการเรียนการสอนมีหลายรูปแบบและวิธีการ ผู้สอนจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจจึงจะจัดกิจกรรม

การเรียนการสอนที่ถูกต้องเหมาะสม ได้มีนักการศึกษาหลายท่าน ได้ให้ความหมายของคำว่า กิจกรรมการเรียนการสอนไว้ ดังนี้

ทัศนีย์ ศุภเมธี (2533) ให้ความหมายของกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ว่า กิจกรรมการเรียนการสอนหมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่กระทำขึ้นเพื่อให้การเรียนการสอนในครั้งนั้น ๆ ได้ผลดี หมายถึง การสอนของครูเป็นไปอย่างมีความหมาย นักเรียนได้ทั้งความรู้ และความสนุกสนานเพลิดเพลิน

วไลพร คุณภักย์ (2530) ให้ความหมาย " กิจกรรมการเรียนการสอน " ไว้ว่าคือ สภาพการณ์ของการจัดประสบการณ์ และกระทำทุกสิ่งทุกอย่างที่จัดขึ้น จากความร่วมมือระหว่างผู้สอนและผู้เรียน เพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ น่าสนใจและผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2521) ให้ความหมายกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ว่า หมายถึงการดำเนินงานต่าง ๆ ในโรงเรียนทั้งโดยครูและนักเรียน เช่น การให้นักเรียนค้นคว้าอภิปราย การบรรยาย การอบรม การสาธิต การปฏิบัติงาน การจัดนิทรรศการ ฯลฯ

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นอาจสรุปได้ว่า กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อให้การสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และการเรียนรู้ของผู้เรียนบรรลุสู่จุดประสงค์การสอนที่กำหนดไว้

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา เป็นการให้การศึกษาระดับพื้นฐานที่มุ่งพัฒนาให้นักเรียนให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้พร้อมที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคม ตามบทบาทและหน้าที่ของตน ในฐานะพลเมืองดีตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้นักเรียนมีความรู้ และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ ทำงานเป็น และครองชีพอย่างสงบสุข ดังที่จุดหมายของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้กำหนดขึ้นเพื่อมุ่งปลูกฝังให้นักเรียนมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้ (กรมวิชาการ, 2532)

1. มีทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้ คงสภาพอ่านออกเขียนได้และคิดคำนวณได้

2. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง ธรรมชาติแวดล้อม และการเปลี่ยนแปลงของสังคม
3. สามารถปฏิบัติตนในการรักษาสุขภาพอนามัยของตนเองและครอบครัว
4. สามารถวิเคราะห์สาเหตุและเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเอง และครอบครัวได้อย่างมีเหตุผลด้วยทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์
5. มีความภูมิใจในความเป็นคนไทย มีนิสัยไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอาเปรียบผู้อื่น และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
6. มีนิสัยรักการอ่านและใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ
7. มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการทำงาน มีนิสัยรักการทำงาน และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
8. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพ และการเปลี่ยนแปลงของสังคมในบ้าน และชุมชน สามารถปฏิบัติตนตามบทบาทและหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของบ้าน และชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม ศิลปะ วัฒนธรรมในชุมชนรอบ ๆ บ้าน

หลักในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนให้น่าสนใจและมีประสิทธิภาพ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาไปพร้อม ๆ กัน ความหลากหลายของกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนได้เลือกตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจ ซึ่ง อภรณ์ ใจเที่ยง (2537) ได้เสนอแนะหลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับเจตนาرمىของหลักสูตร
2. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การสอน
3. จัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัย ความสามารถ ความสนใจของผู้เรียน
4. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับลักษณะของเนื้อหาวิชา
5. จัดกิจกรรมให้มีลำดับขั้นตอน
6. จัดกิจกรรมที่น่าสนใจ

7. จัดกิจกรรมโดยให้ผู้เรียนเป็นผู้กระทำกิจกรรม
8. จัดกิจกรรมจัดกิจกรรมโดยใช้วิธีการที่หลากหลาย ความคิดความสามารถของผู้เรียน
9. จัดกิจกรรมโดยใช้เทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย
10. จัดกิจกรรมแล้วต้องมีการวัดผลการใช้กิจกรรมนั้นทุกครั้ง

สุมน อมรวิวัฒน์ และสมพงษ์ จิตระดับ (2531) ได้เสนอแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ควรมี ดังนี้

1. ควรพัฒนาความเจริญทุกด้านให้แก่นักเรียน ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา
2. ควรเร้าให้นักเรียนได้แสดงออกและมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ
3. ควรให้โอกาสและเห็นความสำคัญของนักเรียนทุกคนในชั้นเรียน
4. ควรฝึกฝนวิธีการแสวงหาความรู้และวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเองแก่นักเรียน
5. ควรมีบรรยากาศที่รื่นรมย์ สนุกสนานและเป็นกันเองแต่ทั้งนี้ นักเรียนต้องมีระเบียบวินัยในตนเองด้วย

บันลือ พฤกษ์วัน (2525) ได้กล่าวถึงหลัก 10 ประการ ในการจัดการเรียนการสอนไว้ดังนี้

1. การเตรียมตัวนักเรียนก่อนเรียน (Pre-Learning Preparation) นักเรียนต้องได้รับการทบทวนความรู้เดิมเกี่ยวกับเนื้อหาที่จะเรียนใหม่ และนักเรียนควรทราบเป้าหมายของบทเรียนใหม่ด้วย
2. การจูงใจ (Motivation) กิจกรรมที่จัดต้องตรงกับความสนใจ นักเรียนต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรม และควรให้นักเรียนได้เห็นคุณค่า มีเจตคติที่ดีต่อสิ่งที่จะเรียน
3. การให้แบบอย่างหรือให้เห็นผลงานที่ต้องการให้นักเรียนทำเมื่อจบบทเรียน การเปลี่ยนแบบเป็นวิธีหนึ่งที่นักเรียนสามารถฝึกปฏิบัติสิ่งที่รับรู้มาใหม่ได้ จึงจำเป็นที่ครูต้องจัดประสบการณ์ให้นักเรียนได้เห็นตัวอย่างเพื่อปฏิบัติหลังจากจบบทเรียนแล้ว
4. ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนอย่างเต็มที่ (Active Responding) การเรียนรู้จะเกิดเมื่อนักเรียนได้กระทำกิจกรรมเอง การจัดกิจกรรมต้องมีการเร้าเพื่อให้นักเรียนได้ตอบสนองออกมาในลักษณะของการทำกิจกรรม เช่น การตอบคำถาม การเข้าร่วมกิจกรรม เป็นต้น

5. การแนะหรือการชี้ช่องทาง (Guidance) พยายามลดสิ่งที่จะช่วยแนะทีละน้อยจนให้นักเรียนสามารถทำด้วยตนเองได้ เป็นการแนะแนวทางเพื่อให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการเรียน

6. การฝึกฝนฝึกหัด (Practice) การส่งเสริมให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดบ่อย ๆ จนเกิดพฤติกรรมในการเรียนรู้ใหม่เป็นการรักษาให้สิ่งเหล่านั้นคงรูปอยู่ได้

7. การรู้ผลการกระทำของตนเอง (Knowledge of Results) นักเรียนควรรีบผลการเรียนให้เร็วที่สุด เพื่อเป็นรางวัลในความสำเร็จ ทำให้นักเรียนได้เข้าพฤติกรรมนั้น ๆ มากยิ่งขึ้น เมื่อผู้เรียนทำผิดควรพยายามให้ตรวจสอบและแก้ไขเอง

8. การจัดลำดับขั้นของสิ่งที่เรียน (Graduated Sequence) ควรจัดลำดับเนื้อหาวิชาจากง่ายไปหายาก ขั้นการเรียนแต่ละขั้นจะต้องช่วยให้นักเรียนก้าวหน้าไปได้พอเหมาะ ไม่ง่ายหรือยากจนน่าเบื่อหน่าย ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้จัดลำดับขั้นของตนเองเป็นการนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ให้ชัดเจน และยังช่วยให้ครูสามารถปรับปรุงการจัดลำดับขั้นการสอนได้ดียิ่งขึ้น

9. ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Differences) ให้นักเรียนจะเรียนรู้ได้ในอัตราเร่งที่แตกต่างกัน ฉะนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรให้นักเรียนแต่ละคนก้าวไปตามสัดส่วนความสามารถของตนเอง

10. การสอนของครู (Classroom Teaching Performance) ทักษะของครูในการเข้าใจความสนใจ เช่น การนำ อธิบาย ชี้ช่องทาง และการควบคุมห้องเรียนของครูซึ่งครูแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกัน ฉะนั้นผลสำเร็จที่ได้รับย่อมไม่เหมือนกันด้วย

สรุปได้ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอาจมีได้หลายแนวทาง แต่จุดหมายปลายทางของการเรียนการสอนก็คือการเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียน เพื่อมุ่งหวังให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้

ประเภทของกิจกรรมการเรียนการสอน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนี้ทั้งการจัดเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม ครูเป็นผู้มี

บทบาทในการจัดกิจกรรมให้นักเรียน หน้าที่โดยตรงของครูคือต้องศึกษาเทคนิควิธีสอนและกิจกรรม การเรียนการสอนในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ให้เหมาะสมกับธรรมชาติของเนื้อหาวิชากระบวนการเรียนการสอน และความสามารถของผู้เรียนในแต่ละวัย การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ถ้าพิจารณาอย่างกว้าง ๆ สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท (กรมวิชาการ, 2525) มีดังต่อไปนี้

1. การสอนที่ถือครูเป็นศูนย์กลางของความสนใจ

1.1 การบรรยาย การบรรยายหรือการถ่ายทอดความรู้จากครูโดยตรงในระดับ บรรยายศึกษาควรกระทำให้น้อย และเป็นเพียงกิจกรรมเสริมอย่างอื่นเท่านั้น ถ้าเห็นว่าไม่จำเป็น ก็ควรวางวิธีอื่นแทน

1.2 การใช้คำถาม เพื่อสอนให้นักเรียนรู้จักคิดและหาคำตอบเอง การใช้ คำถามที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ เป็นคำถามเปิดที่เด็กจะต้องค้นคว้า ทดลองหรือหาข้อมูล เหตุผล มาประกอบมาก ๆ จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนที่จะทำให้เด็กคิดเป็นพึ่งตนเองได้และมี ใจตนเองยิ่งขึ้น

1.3 การสาธิต ได้แก่ การที่ครูแสดงหรือทำให้นักเรียนดูกิจกรรมการสาธิต จะแตกต่างกันไปตามลักษณะกลุ่มประสบการณ์ การสาธิตเป็นกิจกรรมการสอนที่ช่วยให้นักเรียน เข้าใจในเรื่องนั้น ๆ ดังนี้

2. การสอนที่เห็นเด็กเป็นจุดศูนย์กลางความสนใจ

2.1 การใช้หนังสือเรียน หนังสือเรียนเป็นสื่อการเรียนที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิด การเรียนรู้ได้อย่างดีประเภทหนึ่ง แต่ครูผู้สอนจะต้องมีความรู้และรู้จักใช้หนังสือแบบเรียนให้เกิด ประโยชน์ จะใช้หนังสือแบบเรียนแทนครูไม่ได้

2.2 การมอบหมายงานให้ทำ หรือการค้นคว้าด้วยตนเองเป็นกิจกรรมการ เรียนการสอนที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักเรียนด้วยตนเอง ในการมอบหมายงานให้นักเรียนทำ หรือการให้นักเรียนค้นคว้าด้วยตนเองนั้น ครูจะต้องมีจุดหมายและเตรียมตัวล่วงหน้าจะต้องศึกษา และค้นคว่าล่วงหน้าว่ามีแหล่งความรู้ และมีข้อมูลที่ใดบ้างที่นักเรียนจะไปค้นคว้าได้

สำหรับเด็กชั้นประถมศึกษา ถ้าเป็นเด็กเล็ก ๆ ยังอ่านเขียนไม่ได้ ครูก็สามารถมอบ หมายงานให้ไปค้นคว้าได้เช่น ให้ไปหาข้อมูลง่าย ๆ โดยการไปสอบถามพ่อแม่หรือชาวบ้านแล้ว กลับมาบอกให้เพื่อนทราบเมื่อเด็กอ่านออกเขียนได้แล้วครูก็เริ่มให้รู้จักค้นคว้า โดยกำหนดแหล่ง

ความรู้ที่แน่นอนไว้ เช่น ค้นจากหนังสืออะไร เมื่อเรียนสูงขึ้นจึงให้ค้นคว้าและเรียบเรียงจากหลาย ๆ แหล่งความรู้

2.3 การให้ทำแบบฝึกหัดหรือทำการบ้าน เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ของนักเรียน ผลงานจากการทำแบบฝึกหัด จะบอกให้ครูทราบว่านักเรียนเข้าใจบทเรียนที่เรียน ไปแล้วหรือไม่ ถ้านักเรียนทำแบบฝึกหัดหรือทำการบ้านไม่ค่อยได้ก็แสดงให้เห็นว่าครูจะต้องสอน ซ่อมเสริมหรืออาจจะต้องทบทวนบทเรียนใหม่

2.4 การอภิปรายกลุ่ม เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นอย่าง ใดอย่างหนึ่ง หรือการวางแนวทางและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานของนักเรียนเอง เป็นการ ฝึกให้นักเรียนรู้จักคิด แสดงความคิดเห็น รู้จักใช้เหตุผล และรู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การ อภิปรายกลุ่มกระทำได้โดยครูมอบหมายงานให้นักเรียนไปค้นคว้าหาคำตอบ โดยกำหนดให้ทำเป็น กลุ่มการอภิปรายกลุ่มในบางเรื่องจะมีข้อตกลงซึ่งจะต้องปฏิบัติ และติดตามผล ครูและนักเรียนจะ ต้องพยายามให้มีการดำเนินงานตามข้อตกลงนั้น ๆ ซึ่งจะต้องเหมาะสมกับวัยและความสามารถ ของเด็ก

2.5 การให้ผู้เรียนเรียนด้วยตนเอง เป็นการตอบสนองความเชื่อในความแตกต่างระหว่างบุคคล จึงจัดให้ผู้เรียนได้เรียนตามความสามารถ ความสำคัญของการเรียนด้วยตนเองอยู่ที่การมอบหมายงานให้เหมาะสมแต่ละบุคคล และมอบวัสดุการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับ กิจกรรมและความสามารถของแต่ละบุคคล ครูจึงต้องเตรียมบทเรียนสำเร็จรูป เตรียมศูนย์การเรียนและอุปกรณ์อื่น ๆ ให้พร้อม ถ้าครูไม่สามารถเตรียมบทเรียนสำเร็จรูป หรืออุปกรณ์บาง ประเภทได้ด้วยตนเองก็อาจจะสำรวจและสรรหาจากสำนักพิมพ์และแหล่งความรู้อื่น ๆ

2.6 การศึกษานอกสถานที่ เป็นการไปศึกษาและสังเกตสิ่งต่าง ๆ นอกห้องเรียนเพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนมีประสบการณ์ตรง ในเรื่องที่สอนไปแล้วในชั้นเรียนสถานที่ที่ครูจะพาไปศึกษาได้แก่ บริเวณโรงเรียน สถานที่ราชการ โบราณวัตถุ และสถานที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวกับบทเรียน การจะพานักเรียนไปดูอะไร ที่ไหน เมื่อไรนั้น ควรจะขึ้นอยู่กับวัยของเด็กด้วย ถ้าเป็นเด็กชั้นประถมก็ควรจะไปศึกษาใกล้ ๆ โรงเรียน และไม่ควรจะค้างคืน

2.7 การแสดงบทบาทสมมติ เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้สนุกสนานและเรียนรู้ ความรู้สึกนึกคิดเรียนรู้ที่จะเข้าใจคนอื่น รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาส

ให้นักเรียนแสดงบทบาทของผู้อื่นที่ไม่ใช่ตนเอง เริ่มตั้งแต่ง่าย ๆ จากการเลียนแบบสัตว์ เช่น เลียนการเดินของสัตว์ เลียนการบินของสัตว์ เลียนเสียงร้องของสัตว์ประเภทต่าง ๆ เป็นต้นไป จนถึงการแสดงละครเป็นเรื่องเป็นราว

2.8 การสร้างสถานการณ์จำลอง เป็นกิจกรรมมีลักษณะใกล้เคียงกับบทบาทสมมติมากแต่การสร้างสถานการณ์จำลองเน้นที่กระบวนการ และบรรยากาศทั้งหมดของการแสดง เน้นการจำลองสถานการณ์จริงทั้งหมดมาไว้ในห้องเรียน

2.9 การทดลอง เป็นการค้นหาความจริงด้วยตนเองในระดับประถมศึกษาควรส่งเสริมให้ทำการทดลองในสิ่งที่เด็กพอจะทำได้และไม่ซับซ้อน แต่ต้องไม่让孩子รู้สึกว่ายากเกินไป

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา เป็นการจัดประสบการณ์ เพื่อให้เด็กเรียนมีคุณลักษณะตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร แนวทางในการจัดกิจกรรมต้องให้นักเรียนมีโอกาสเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ซึ่งเป็นการส่งเสริมคุณลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล และให้นักเรียนสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปศึกษา

โครงสร้างของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 วิชาศิลปศึกษา ได้กำหนดไว้ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ซึ่งประกอบด้วย จริยศึกษา ศิลปะศึกษา ดนตรีและนาฏศิลป์ พลศึกษา และกิจกรรมสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยนี้เป็นกลุ่มประสบการณ์ที่มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่านิยม เจตคติ และพฤติกรรมในตัวผู้เรียนตามแนวทางที่พึงประสงค์ สร้างเสริมลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ มีขอบเขตรอบคลุมการพัฒนาบุคคลิกภาพในด้าน จริยธรรม ศิลปวัฒนธรรม พลศึกษา และความสามารถในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันโดยสงบสุขเป็นสำคัญ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2525)

หลักสูตรศิลปศึกษา ระดับประถมศึกษาในปัจจุบัน ได้กำหนดจุดประสงค์เฉพาะไว้ 5 ประการ คือ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2525)

1. ให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
2. ให้สนใจและแสดงออกตามความถนัดและตามความสามารถของตน

3. ให้มีจิตสำนึกในคุณค่าและประโยชน์ของศิลปะตามธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
4. ให้มีความสนุกสนานเพลิดเพลิน ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
5. ให้รู้จักนำศิลปะมาประยุกต์ให้เกิดคุณค่าและรสนิยมที่ดี

กิจกรรมตามเนื้อหาวิชาศิลปศึกษาในหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 ได้แบ่งเนื้อหาวิชาออกเป็นหน่วยใหญ่ ๆ ดังนี้คือ

หน่วยที่ 1 การเขียนภาพระบายสี ได้แก่ การเขียนภาพระบายสีต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- การลากเส้นตามความเคลื่อนไหวและการรับรู้อย่างง่าย
- การเขียนภาพด้วยส่วนต่างๆ ของมือ
- การเขียนภาพตามความเคลื่อนไหว ท่าทาง สีผิว ธรรมชาติ และสิ่งต่าง ๆ
- การเขียนภาพระบายสีเพื่อถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ จาก ประสบการณ์และนิทาน
- การเขียนภาพประกอบเรื่อง และจากเหตุการณ์ในชีวิตจริง
- การทดลองด้วยสีและเทคนิคต่าง ๆ
- การลากเส้นเป็นรูปแบบไทยและสากล
- การออกแบบด้วยเส้น สี และรูปทรง

หน่วยที่ 2 การปั้นและการแกะสลัก ได้แก่ การปั้นและการแกะสลักสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

- การปั้นรูปทรงแบบต่าง ๆ ตามวิธีการปั้นแบบนูนต่ำ นูนสูงและรูปลอยตัว เป็นคน สัตว์ ผลไม้หรือสิ่งต่าง ๆ ด้วยดิน ด้วยกระดาษหรือสิ่งต่าง ๆ
- การปั้นเป็นรูปแบบธรรมชาติ แบบเรขาคณิต และแบบรูปทรงอิสระ
- การแกะสลักด้วยผลไม้ และวัสดุอ่อนให้เป็นรูปทรงและลวดลายต่าง ๆ
- การสร้างรูปแบบสามมิติที่เกิดจากการพับกระดาษ ตัดกระดาษแล้วจัดเป็นเรื่องราวต่าง ๆ
- การสร้างรูปแบบสามมิติเป็นโครงสร้างด้วยวัสดุต่าง ๆ

หน่วยที่ 3 การพิมพ์ เป็นรูปต่าง ๆ ดังนี้

- การพิมพ์จากส่วนต่าง ๆ ของพืชให้เป็นภาพและเรื่องราวต่าง ๆ

- การพิมพ์จากเศษวัสดุ และของจุกจิก เช่น ฝา ขวด ตะปู กระดุม กุญแจ ฯลฯ
ให้เป็นภาพต่าง ๆ

- การพิมพ์ภาพจากแม่พิมพ์ที่แกะจากวัสดุอ่อน
- การพิมพ์ภาพจากแม่พิมพ์ที่หล่อด้วยกระดาษ

หน่วยที่ 4 การจัดและออกแบบสร้างสรรค์จากวัสดุต่าง ๆ ได้แก่ การออกแบบสร้างสรรค์ต่าง ๆ ดังนี้

- การสร้างภาพแขวน จากวัสดุในห้องถัก
- การสร้างภาพหมุน จากวัสดุในห้องถัก
- การนำกระดาษมา ปะ นึก แล้วปะ ต่อดิต เป็นภาพต่าง ๆ
- การนำเอาส่วนต่าง ๆ ของพืช มาประดับ ปะ ติต เป็นรูปต่าง ๆ
- การจัดสวนหย่อม

หน่วยที่ 5 งานสานและถักทอ ได้แก่ การสานและการถักทอสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

- การนำกระดาษมาสานเป็นลายต่าง ๆ เพื่อประดับห้อง
- การนำวัสดุต่าง ๆ มาสานเป็นของใช้
- การเย็บปักอย่างง่าย ๆ
- การถักทออย่างง่าย ๆ

หน่วยที่ 6 การรู้คุณค่าทางศิลปะและการผสมกลมกลืนระหว่างศิลปะ

- การสะสมและจัดนิทรรศการ
- การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นทางด้านศิลปะ
- การลากเส้นและสีให้ผสมกลมกลืนกับจังหวะและดนตรี
- การจัดแต่งวัสดุเครื่องใช้ให้เหมาะสมกับอาคารสถานที่

กิจกรรมศิลปะมีมากมายหลายประเภท เช่น การวาดภาพระบายสี การปั้น การแกะสลัก การพิมพ์ภาพ และการประดิษฐ์เศษวัสดุ โดยกิจกรรมแต่ละประเภทจะช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้และการพัฒนาในด้านต่าง ๆ อีกทั้งยังเป็นการตอบสนองต่อความสนใจและความถนัดที่แตกต่างกัน ซึ่งหากได้รับการส่งเสริมที่ถูกต้องแล้วจะทำให้เด็กได้พัฒนาศักยภาพที่มีอยู่ในตัวเด็กออกมาได้มากที่สุดดังที่ นิรมล ตีรณสาร สวัสดิบุตร (2525) ได้กล่าวไว้ว่าเมื่อเด็ก ๆ ได้ทำกิจกรรม

ศิลปะแล้ว เด็กจะเกิดการเรียนรู้ในการควบคุมอารมณ์ การเรียนรู้ทางการสร้างสรรค์

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะศึกษาเป็นการเสริมสร้างลักษณะนิสัยอันดีให้เกิดขึ้นแก่เด็ก โดยให้เด็กได้แสดงออกตามความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และจินตนาการอย่างอิสระ ผ่านกิจกรรมศิลปะประเภทต่าง ๆ เช่น การวาดภาพระบายสี การปั้น การแกะสลัก การพิมพ์ภาพ และงานสร้างสรรค์จากเศษวัสดุต่าง ๆ ฯลฯ โดยมีครูเป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนการสอนให้เหมาะสมกับความสามารถ ความสนใจและวุฒิภาวะของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความต้องการตามธรรมชาติ อันเกิดจากประสบการณ์หรือสภาพแวดล้อมในชีวิตประจำวัน ซึ่งจะมีผลในการส่งเสริมความเจริญงอกงามของเด็ก ไม่ว่าจะเป็นด้านกายภาพ ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสติปัญญาโดยพัฒนาความคิดริเริ่มใหม่ ๆ และสามารถประสบผลสำเร็จได้ง่ายกว่าวิชาอื่นในหลักสูตร

6. การผลิตและการใช้สื่อการสอน

สื่อการสอน หมายถึง เครื่องมือตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ ที่จะช่วยสนับสนุนการเรียนการสอน เราควมสนใจผู้เรียนให้เกิดความรู้ เกิดความเข้าใจอย่างรวดเร็ว เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ประสงค์ สื่อการเรียนการสอนได้แก่ เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการที่ผู้เรียนผู้สอนใช้ในการเรียนการสอน สื่อการสอนได้แก่ สิ่งที่คุณทำสิ่งที่ครูให้ส่วนสิ่งที่นักเรียนใช้เรียกว่าสื่อการเรียน การใช้สื่อการเรียนนั้นครูต้องคำนึงถึง ความเหมาะสมกับอายุ สติปัญญา และกิจกรรมชนิดใด สื่อการเรียนนี้ต้องช่วยส่งเสริมให้เกิดความคิด การวิพากษ์วิจารณ์และก่อให้เกิดกิจกรรมร่วมในการเรียน สื่อการเรียนต้องให้ความคิดรวบยอดที่ถูกต้องและต้องให้ผู้เรียนใช้สื่อการเรียนมากกว่าผู้สอน (ชวลิต ตาบแก้ว, สุดาวดี เหมทานนท์, 2525)

ประเภทของสื่อการเรียน สื่อการเรียนตามแนวทางสื่อการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 ของกรมวิชาการ กล่าวไว้ว่า นอกจากหนังสือต่าง ๆ ก็มีวัสดุอุปกรณ์ซึ่งอาจจะแบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ดังนี้

ก. เครื่องมือเครื่องใช้ ได้แก่ เครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นสำหรับทำงาน เช่น มีด จอบ เลื่อย ไม้กวาด เลื่อย สว่าน กบ ล้อ กรรไกร ฯลฯ

- ข. อุปกรณ์ประจำโรงเรียน ได้แก่ อุปกรณ์พื้นฐานที่จำเป็นสำหรับโรงเรียน เช่น โต๊ะ เก้าอี้ กระดานดำ ป้ายนิเทศน์ นาฬิกา แผนที่ ธงชาติ พระพุทธรูป พระบรมฉายาลักษณ์ ฯลฯ
- ค. เครื่องช่วยสอน ได้แก่ อุปกรณ์ที่เป็นเครื่องทุ่นแรงที่ใช้ช่วยในการเรียนการสอน เช่น วิทยุ เครื่องบันทึกเสียง เครื่องฉายสไลด์ เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ ฯลฯ
- ง. อุปกรณ์โสตทัศนวัสดุ ได้แก่ สิ่งของต่าง ๆ ที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ด้วยการดู การฟัง และการสัมผัส เช่น รูปภาพ แผนภูมิ บัตรนำ ของจำลอง เทป โทรทัศน์ ฯลฯ
- จ. วัสดุสิ้นเปลือง ได้แก่ สิ่งของที่ใช้ในการประกอบกิจกรรม ได้แก่ กระดาษ ดินสอ สี กาว ตะปู ฯลฯ

ดร. ชัยยงค์ พรหมวงศ์ ได้แบ่งประเภทของสื่อการสอนไว้ 3 ประเภทคือ

1. วัสดุหมายถึงสิ่งที่สิ้นเปลือง เช่น ชอล์ก กระดาษ สี ดินสอ ฟิล์ม แผ่นภาพหนังสือ สไลด์ บัตรต่าง ๆ ดินน้ำมัน ฯลฯ
2. อุปกรณ์ หมายถึง สิ่งที่ช่วยสอนที่เป็นเครื่องมือ เช่น เครื่องฉายสไลด์ เครื่องฉายภาพยนตร์ เทป วิทยุ กระดานดำ ฯลฯ
3. กระบวนการและวิธีการ ได้แก่ กิจกรรมที่ครูใช้ เช่น การสาธิต การทดลอง และกิจกรรมต่าง ๆ ที่ครูทำขึ้นและนักเรียนปฏิบัติ

ส่วน วิลเบอร์ ยัง (Wilber Young) (1974) แบ่งสื่อการสอนไว้ดังนี้

1. ทัศนอุปกรณ์ (Visual Materials) ได้แก่ สื่อการสอนซึ่งเป็นสื่อความหมายทางตา เช่น แผ่นภาพ แผนภูมิ กระดานดำ แผนที่ บัตรคำ ฯลฯ
2. โสตทัศนวัสดุ (Audio Materials) ได้แก่ สื่อการสอนที่ได้ยินทางประสาทหูทางเดียว ได้แก่ แผ่นเสียง เครื่องบันทึกเสียง วิทยุ ห้องปฏิบัติการทางภาษา ฯลฯ
3. โสตทัศนอุปกรณ์ (Audio visual Materials) ได้แก่ สื่อการสอนที่ได้เห็นทางตา และได้ยินทางหู ได้แก่ ภาพยนตร์ โทรทัศน์ ฯลฯ

หลักในการสร้างสื่อการเรียนนั้นควรคำนึงถึงวัสดุที่หาง่ายในท้องถิ่น ง่ายและควรคำนึงถึงในสิ่งต่อไปนี้

1. ประโยชน์ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดี
2. ประหยัด ราคาถูก ประหยัดเงิน ประหยัดเวลา ประหยัดแรงงาน ทนทาน

3. ประยุกต์ คือ นำไปใช้ได้หลายเนื้อหา ใช้ได้ตรงจุดประสงค์การเรียนรู้

4. ประณีต คือ มีความเรียบร้อย สวยงาม น่าสนใจ (ดนัย ไชยโยธา, 2535)

หลักการใช้สื่อการเรียนการสอนมีขั้นตอนตามลำดับ ดังนี้

1. **ขั้นเลือก** ควรเลือกสื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหา กิจกรรม และเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน
2. **ขั้นเตรียม** เป็นการเตรียมตัวผู้สอนตลอดจนการใช้สื่อการเรียนนั้น ๆ สื่อบางชนิดจำเป็นต้องเตรียมตัวผู้เรียนด้วย เพราะบางครั้งจะต้องให้ผู้เรียนมีพื้นฐานในเรื่องที่จะเรียนก่อน
3. **ขั้นนำมาใช้** การใช้สื่อควรให้ผู้เรียนมีโอกาสร่วมในการใช้สื่อ การใช้สื่ออาจใช้ได้หลายลักษณะ ดังนี้
  - นำเข้าสู่บทเรียน
  - เสริมกิจกรรมการเรียน การสอน
  - สรุปบทเรียน

การผลิตและการใช้สื่อการสอนศิลปศึกษา

สื่อการสอนศิลปศึกษา หมายถึง เครื่องมืออุปกรณ์หรือวิธีการต่าง ๆ ที่ใช้ในการสอนศิลปศึกษาเพื่อทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถแสดงออกอย่างได้ผลตามที่ครูได้ตั้งจุดประสงค์ไว้ (เลิศ อานันทนะ, 2526)

วิรุณ ตั้งเจริญ (2526) ได้จัดแบ่งประเภทของสื่อการสอนตามหน้าที่การใช้ของสื่อเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ประเภทของสื่อการสอนที่ทำให้ผู้เรียนได้รับรู้แล้วช่วยขยายความรู้ ความคิดและความเข้าใจและผู้เรียน ผลจากการรับรู้มีผลต่อการสร้างสรรค์จากศิลปะโดยตรงหรือไม่ก็ได้ สื่อการสอนในลักษณะนี้คือ วัสดุ อุปกรณ์และการสาธิต สื่อเหล่านี้จะช่วยขยายเนื้อหาสาระทางศิลปะ และเมื่อถึงโอกาสที่ผู้เรียนได้กระทำกิจกรรมศิลปะ ความรู้ ความคิดและความเข้าใจเหล่านี้จะมีผลต่องานศิลปะทั้งในด้านเนื้อหาและรูปแบบ

2. ประเภทของสื่อการสอนที่ทำให้ผู้เรียนได้รับรู้เพื่อเป็นสื่อคลุใจในการแสดงออกและ

การสร้างสรรค้งงานศิลปะ สื่อการสอนในลักษณะนี้จะกำหนดที่กระตุ้นการรับรู้ทั้งด้านเนื้อหาและรูปแบบ กระตุ้นให้เกิดอารมณ์ ความคิดและจินตนาการ แสดงออกมาเป็นงานศิลปะ สื่อการสอนชนิดนี้คือ วัตถุต่าง ๆ เช่น คน หุ่นนิ่ง ทิวทัศน์ ฯลฯ

3. ประเภทของสื่อการสอนที่เสนอให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติแล้วเกิดความรู้ ความคิด และ ความเข้าใจนั้น ผลจากการปฏิบัติ คือ ผลงานศิลปะตามเป้าหมายของการใช้สื่อ นั้น ๆ สื่อชนิดนี้ ได้แก่ การทดลองและปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ ซึ่งการเสนอสื่อนี้จะมีสภาพเป็นนามธรรมและปฏิบัติงาน ด้วยสื่อวัสดุที่เป็นรูปธรรมการใช้สื่อการสอนศิลปศึกษา

วิรุณ ตั้งเจริญ ได้กล่าวถึงการใช้สื่อการสอนให้ได้ผลดีนั้น ครูต้องรู้จักผลิต หรือรู้จัก เลือกใช้สื่อการสอนที่ดี ซึ่งสื่อการสอนที่ดีควรประกอบด้วย

1. ต้องตรงกับเนื้อหาวิชาที่จะสอน
2. มีรูปแบบ ราวที่เร้าความสนใจ
3. ให้ความรู้ ความเข้าใจ และให้ความคิด
4. เหมาะสมกับวุฒิภาวะและการรับรู้ของเด็ก
5. สัมกับเวลาและการลงทุนในการผลิต
6. ประหยัดหรือใช้วัสดุท้องถิ่น

7. การวัดและการประเมินผล

ความหมายของการวัดและการประเมินผล

การวัดผล หมายถึง กระบวนการที่ได้มาซึ่งตัวเลข จำนวน หรือปริมาตรใดปริมาณหนึ่ง โดยอาศัยเครื่องมือ หรือวิธีต่าง ๆ เช่น การสังเกต การตรวจผลงาน การทดสอบ การสัมภาษณ์

การประเมินผล หมายถึง กระบวนการที่นำเอาผลของการวัดมาพิจารณาเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานอย่างใดอย่างหนึ่ง แล้วทำการตัดสิน (วรสุดา บุญยไวยโรจน์, 2526)

การวัดและการประเมินผลเป็นขั้นตอนการสอนสุดท้าย ที่ต้องทำต่อจากการดำเนินการสอน เพื่อเป็นการตรวจสอบภายหลังจากการสิ้นสุดจากการสอน ผู้สอนควรเตรียมตัวในเรื่องการประเมินผลโดยวิธีศึกษาการใช้การประเมินผลที่ถูกต้องและได้มาตรฐานสำหรับผู้เรียน และหลัง

จากประเมินผลแล้ว ควรนำผลที่ประเมินเรียบร้อยแล้วไปวิเคราะห์ว่า ความรู้ที่ผู้เรียนได้รับถูกต้องตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ ถ้ายังมีข้อบกพร่องในส่วนใด ผู้สอนก็ควรนำส่วนนั้นไปปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ได้สอดคล้องและครอบคลุมจุดประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

วิธีการประเมินผลมีหลายแบบดังนี้

1. การสังเกต การสังเกตนี้โดยมากเป็นการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน ซึ่งการสังเกตพฤติกรรมนี้สามารถใช้วิธีสังเกต พฤติกรรมขณะการสอน และวิธีสังเกตพฤติกรรมหลังการสอน ผู้สอนต้องตั้งจุดหมาย และตั้งหลักเกณฑ์ในการสังเกตไว้ด้วย

2. การสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ หรือการสอบถามด้วยปากเปล่า โดยมากจะเน้นการดูจากกริยาท่าทาง และการโต้ตอบ และไหวพริบเป็นสำคัญ

3. การตรวจงาน

การตรวจผลงาน ผู้สอนดูจากผลงานที่ผู้เรียนปฏิบัติจริง การตรวจงานนี้เป็นการประเมินผลวิธีหนึ่ง เพื่อจะได้ทราบถึงความก้าวหน้าในการเรียนของผู้เรียน แต่ผู้สอนควรตั้งหลักเกณฑ์การประเมินผลไว้ ซึ่งได้แก่ ประโยชน์การใช้สอย ความสะอาด ความถูกต้อง ความสวยงาม การประหยัด และการทำงานอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย ฯลฯ

4. การทดสอบ

การทดสอบมีหลายแบบ แต่เท่าที่นิยมใช้แบบในการทดสอบนิยมใช้กัน 2 แบบคือ

4.1 แบบอัตนัย (Subjective-test) บางตำราใช้คำว่า Essay type แบบอัตนัย เป็นแบบทดสอบโดยวิธีเรียงความ การทดสอบประเภทนี้ให้เสรีภาพแก่ผู้ตอบ ส่วนผู้สอนต้องใช้เวลาในการตรวจงาน นอกจากให้การให้คะแนน ไม่มีมาตรฐานที่แน่นอนตายตัว ขึ้นอยู่กับความคิดและการตัดสินใจของผู้สอนเอง

4.2 แบบปรนัย (Objective-test)

แบบปรนัย เป็นแบบทดสอบที่ผู้สอนสามารถออกแบบทดสอบได้ครอบคลุมเนื้อหาสาระวิชา เป็นแบบทดสอบที่ผู้เรียนสามารถตอบได้สะดวกและง่ายตาย (แต่บางครั้งผู้เรียนก็สามารถใช้วิธีเดาคำตอบได้) ส่วนผู้สอนใช้เวลาในการตรวจในระยะเวลารวดเร็ว ผู้สอนก็สามารถตรวจได้เนื่องจากผู้สอนได้ทำเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง (Key) ไว้แล้ว และเมื่อตรวจแล้ว

ผลคะแนนที่ออกมาจะตรงกัน

ข้อสอบปรนัยมีด้วยกันหลายชนิด คือ

1. แบบถูกผิด
2. แบบเลือกตอบ
3. แบบจับคู่
4. แบบเติมคำ หรือเติมข้อความต่าง ๆ ให้สมบูรณ์

การวัดและการประเมินผลทางศิลปศึกษา

จากการศึกษาแผนการสอน และคู่มือครูเกี่ยวกับการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย เฉพาะศิลปศึกษาระดับประถมศึกษา ได้พบว่าหลักสูตรได้กำหนดให้ใช้เทคนิคการวัดผล 2 แบบด้วยกัน คือ การสังเกตพฤติกรรมกับการตรวจผลงานภาคปฏิบัติ ในระดับประถมศึกษาตอนปลายบางกิจกรรมได้เพิ่มเติมเทคนิคการวัดผลแบบสัมภาษณ์ไว้ด้วย สาเหตุที่มีการกำหนดเทคนิคการวัดผลเพียง 2 แบบ เป็นเพราะจุดประสงค์ของการเรียนการสอนศิลปศึกษามีได้เน้นด้านความรู้และความจำ แต่เน้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมที่ต้งามและพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ โดยใช้กิจกรรมศิลปะ (กรมวิชาการ, 2526)

1. การสังเกตพฤติกรรม เป็นการสังเกตนักเรียนว่าได้มีการแสดงออกถึงพฤติกรรมตรงตามจุดประสงค์หรือคุณสมบัติที่ต้องการเห็นหรือไม่ในแต่ละคาบเวลาเรียน ซึ่งครูจะบันทึกไว้ ถ้ามีพฤติกรรมดังกล่าวจริงจะ "ผ่าน" จุดประสงค์นั้น ๆ แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมอาจทำเป็นแบบสำรวจรายการ หรือแบบการจัดอันดับคุณภาพ ตัวอย่างของพฤติกรรมที่จะต้องสังเกตมีดังนี้

- 1.1 การจัดเตรียมสื่อการเรียนเพื่อความพร้อมที่จะเรียน
- 1.2 วิธีการแก้ปัญหาในการทำกิจกรรมและอื่น ๆ
- 1.3 การให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม
- 1.4 การแสดงความคิดเห็นและการอธิบายเกี่ยวกับผลงาน
- 1.5 การรู้จักเก็บรักษา ทำความสะอาดอุปกรณ์ในการเรียนและการรักษา

ความสะอาดของบริเวณที่ทำงาน

1.6 ความสนุกสนานเพลิดเพลินในการทำกิจกรรม ฯลฯ

2. การตรวจผลงานภาคปฏิบัติ เป็นการวัดผลจากผลงานที่เด็กได้ทำขึ้น ครูควรพิจารณากว้าง ๆ โดยยึดหลักดูความก้าวหน้าเป็นสำคัญในการตรวจผลงานครูจะดูความลำดับดังนี้

2.1 ความคิดสร้างสรรค์ เช่น ความแปลกใหม่ของรูปแบบหรือการเลือกใช้วัสดุได้เหมาะสม

2.2 การสื่อความหมายในผลงานนั้น มีความชัดเจนหรือไม่เห็นใจ

2.3 ความสะอาดเรียบร้อย ฯลฯ

การประเมินผลทางการสอนศิลปะศึกษา

ความมุ่งหมายของการประเมินผลทางศิลปะคือ การช่วยให้เด็กมีความเจริญด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. เด็กแต่ละคนมีความสามารถในการแสดงออกซึ่งคุณวิเศษของตน เพื่อเด็กบรรลุศักยภาพ เอกลักษณ์ของเด็กก็จะเพิ่มขึ้น อันจะทำให้เด็กเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

2. เด็กแต่ละคนมีความสามารถที่จะสร้างความคิดความยอดจากสิ่งที่มีมองเห็น ซึ่งจะนำไปสู่การแสดงออกของเด็ก

3. เมื่อเด็กได้ผ่านกิจกรรมทางศิลปะ พฤติกรรมของเด็กจะเปลี่ยนไป พฤติกรรมที่เกิดขึ้นน่าจะเป็นพฤติกรรมที่งอกงาม เป็นเครื่องแสดงประสิทธิภาพของศิลปะศึกษาแก่ผู้ในการประเมินผล

3.1 การประเมินผลต้องทำอย่างต่อเนื่อง

3.2 การประเมินผล ต้องเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมทางศิลปะทั้งหมด

3.3 การประเมินผลกับการให้คะแนนเป็นคนละส่วนกัน ความมุ่งหมายของการประเมินผลทางศิลปะคือ การทำให้กระบวนการของการศึกษามีความสมบูรณ์ โดยผ่านกิจกรรมทางศิลปะ

1. เด็กแต่ละคนมีความสามารถในการแสดงออกซึ่งคุณวิเศษของตน เมื่อเด็กบรรลุในติภาวะ เอกลักษณ์ของเด็กก็จะเพิ่มขึ้น อันจะทำให้เด็กเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม
2. เด็กแต่ละคนจะมีความรู้ความสามารถที่จะสร้างความคิดรวบยอดจากสิ่งที่มองเห็น ซึ่งจะนำไปสู่การแสดงออกของเด็ก
3. เมื่อเด็กได้ผ่านกิจกรรมทางศิลปะ พฤติกรรมของเด็กจะเปลี่ยนไป พฤติกรรมที่เกิดขึ้นน่าจะเป็นพฤติกรรมที่ออกมา เป็นเครื่องแสดงประสิทธิภาพของศิลปศึกษา เกณฑ์ในการประเมินผล

3.1 การประเมินผลต้องทำอย่างตอเนื่อง

3.2 การประเมินผลต้องเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมทั้งหมด

3.3 การประเมินผลกับการให้คะแนนเป็นคนละส่วนกัน ความมุ่งหมายของการประเมินผลทางศิลปะคือ การทำให้กระบวนการของการศึกษามีความสมบูรณ์ โดยผ่านกิจกรรมทางศิลปะ

จากองค์ประกอบด้านต่าง ๆ ของการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา ล้วนเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญไม่ว่าจะเป็นด้านครูผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตร การเตรียมการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน การผลิตและการใช้สื่อการสอน การวัดการประเมินผล องค์ประกอบเหล่านี้ทำให้การเรียนการสอน มีความสมบูรณ์ มีประสิทธิภาพ ศิลปศึกษาเป็นวิชาหนึ่งในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีความสำคัญในการช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณค่าทางสังคม ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาจึงต้องอาศัยความสำคัญขององค์ประกอบในด้านต่าง ๆ ของการเรียนการสอนเช่นเดียวกับวิชาอื่น ๆ นอกเหนือจากการจัดองค์ประกอบการเรียนการสอนที่มีระบบแบบแผนแล้ว สิ่งแวดล้อมก็น่าจะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งที่มีผลกระทบต่อการเรียนการสอน ผู้วิจัยจึงนำเสนอ เรื่องอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ที่มีผลต่อการเรียนการสอนศิลปศึกษาในหัวข้อต่อไป

จังหวัดชายแดนภาคใต้

จังหวัดชายแดนภาคใต้จัดอยู่ในเขตการศึกษา 2 ประกอบด้วย 4 จังหวัด คือ ยะลา ปัตตานี นราธิวาสและสตูล สภาพแวดล้อมของจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความแตกต่างจากเขตภูมิภาค

อื่น ๆ ของประเทศไทย ผู้วิจัยจึงขอเสนอข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

(ข้อมูลทางการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตการศึกษา 2, 2536)

สภาพภูมิประเทศ

สภาพภูมิอากาศ

สภาพทางเศรษฐกิจ

สภาพทางสังคม

สภาพทางการศึกษา

สภาพภูมิประเทศ จังหวัดชายแดนภาคใต้จัดอยู่ในเขตการศึกษา 2 เป็นเขตการศึกษาที่อยู่ใต้สุดของประเทศไทย เป็นเขตการศึกษาที่มีพื้นที่ถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นพื้นที่ของจังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส และส่วนที่เป็นพื้นที่จังหวัดสตูล (ซึ่งจังหวัดสงขลาของเขตการศึกษา 3 คั่นอยู่) มีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดสงขลา พัทลุง และตรัง

ทิศใต้ ติดต่อกับประเทศมาเลเซีย โดยมีพรมแดนติดต่อกันยาวประมาณ 400 กิโลเมตร ทางด้านจังหวัดนราธิวาส ยะลา และสตูล

ทิศตะวันออก ติดต่อกับทะเลจีนใต้ ล้านอ่าวไทย

เขตการศึกษา 2 มีเนื้อที่ทั้งหมด 13,380.448 ตารางกิโลเมตร ภูมิภาคส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นป่า ภูเขา มีที่ราบน้อย ลักษณะที่ราบส่วนใหญ่เป็นชายทะเล ที่ราบลุ่มแม่น้ำและมีที่ราบลุ่มหุบเขา นอกจากนี้ยังมีพื้นที่เป็นเกาะแก่ง เป็นจำนวนมากในเขตจังหวัดสตูลมีแม่น้ำที่สำคัญ 3 สายได้แก่ แม่น้ำปัตตานี ยาวประมาณ 190 กิโลเมตร แม่น้ำสายบุรียาวประมาณ 170 กิโลเมตร และแม่น้ำสุโหงโกลก ซึ่งเป็นแม่น้ำที่คั่นเขตระหว่างประเทศไทยมาเลเซีย

สภาพภูมิอากาศ โดยทั่วไป ภูมิอากาศของจังหวัดในเขตการศึกษา 2 แบ่งออกเป็น 2 ฤดู คือ ฤดูฝน และฤดูร้อน ฝนตกเกือบตลอดปี มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยสูงกว่า 2,000 มิลลิเมตร

สภาพทางเศรษฐกิจ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรมได้แก่การทำนาทำไร่ ทำสวนผลไม้ และทำสวนยางพารา รายได้ของประชาชนส่วนใหญ่จึงไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับภาวะสินค้าที่มักตกต่ำอยู่เสมอ จากการทำรายงานภาวะทางเศรษฐกิจของปี 2531 รายได้เฉลี่ยต่อบุคคลต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยของประเทศ (24,412 บาท/คน/ปี) โดยเฉพาะจังหวัดปัตตานีเป็นจังหวัดที่มีรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลต่ำที่สุด คือ มีรายได้เฉลี่ยเท่ากับ 14,546 บาท/คน/ปี จังหวัดยะลา

184,947 บาท/คน/ปี

สภาพทางสังคม เขตการศึกษา 2 มีประชากรทั้งสิ้น 1,660,787 คน ชาย 860,430 คน หญิง 800,357 คน ประชากรส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 79.25 นับถือศาสนาอิสลาม อาจแยกเป็นรายจังหวัดในการนับถือศาสนาอิสลามได้ดังนี้

จังหวัดยะลา	ร้อยละ 77.88
จังหวัดปัตตานี	ร้อยละ 77.62
จังหวัดนราธิวาส	ร้อยละ 82.12
จังหวัดสตูล	ร้อยละ 78.00

ดังนั้นชนบทธรรมเนียนประเพณีและ วัฒนธรรมของประชากรในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงแตกต่างไปจากประชากรส่วนใหญ่ของประเทศไทย โดยมีลักษณะคล้ายคลึงกับชนบทธรรมเนียนประเพณีของประเทศมาเลเซียและพม่าในวิถีชีวิตประจำวัน การดำรงชีวิตของประชากรส่วนใหญ่ในแถบนี้จะมีผูกพันประสมประสานกัน ระหว่างชนบทธรรมเนียนประเพณีท้องถิ่นกับหลักธรรมและข้อบังคับของศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็นตัวกำหนดวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ที่แตกต่างไปจากมาตรฐานส่วนใหญ่ของประเทศ

ผู้วิจัยจึงขอเสนอข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทางสังคม 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านภาษา
2. ด้านศาสนา
3. ด้านชนบทธรรมเนียน วัฒนธรรม

1. ด้านภาษา การใช้ภาษาพูดในชีวิตประจำวันของประชาชน ในจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นจะใช้ภาษามลายูในชีวิตประจำวันเพื่อเป็นสื่อกลางในการติดต่อ ไม่นิยมใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวัน ซึ่งส่วนใหญ่พูดภาษาไทยไม่ได้ (กองประสานราชการ กรมมหาดไทย, 2520) อาจเป็นเพราะว่าเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้มีการถ่ายทอดภาษามาจากประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง คือ ประเทศมาเลเซีย ประชาชนส่วนใหญ่จึงมีความกลมกลืนในการใช้ภาษามลายู และการที่ประชาชนในจังหวัดเหล่านี้ไม่นิยมพูดภาษาไทย สำนักงานศึกษาธิการเขต 2 ได้กล่าวถึงสาเหตุไว้ว่า

1. ประชาชนส่วนใหญ่พูดภาษามลายู ภาษามลายูจึงมีอิทธิพลเหนือภาษาไทย แม้ประชาชนที่เป็นไทยพุทธก็สามารถพูดภาษามลายูได้อีกด้วย ความจำเป็นในการสื่อสารด้วยภาษาไทย

จึงมีน้อย

2. ในการติดต่อราชการประชาชนก็ใช้ภาษามลายูหรือใช้ล่ามจึงเป็นเหตุให้ประชาชนไม่เห็นความสำคัญของภาษาไทย

3. เกิดความอาย ความจริงส่วนมากพูดภาษาไทยได้บ้างแล้วแต่เกรงจะผิดจึงไม่กล้าพูด โดยเฉพาะเมื่ออยู่กับชาวมุสลิมด้วยกัน

4. ตำราทางศาสนาส่วนใหญ่เป็นภาษามลายู ในการสอนศาสนาจึงนิยมใช้ภาษามลายู เพราะสอดคล้องกับภาษาพูด

อาจกล่าวได้ว่าภาษาเป็นพื้นฐานในการติดต่อสื่อสารในสังคม สื่อความเข้าใจกันในแต่ละบุคคล จากสภาพทางภาษาของจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่กล่าวมาแล้ว จากการใช้ภาษาที่ไม่ตรงกัน อาจจะทำให้เกิดปัญหาหลายด้าน โดยเฉพาะด้านการศึกษา ซึ่งต้องใช้ภาษาเป็นสื่อในการเรียนรู้มากที่สุด และการจัดการศึกษาจะสัมฤทธิ์ผลได้ ต้องขึ้นอยู่กับ การถ่ายทอดของผู้สอนไปยังผู้เรียน ถ้าหากเกิดความเข้าใจไม่ตรงกัน โดยเฉพาะภาษา ย่อมทำให้เกิดปัญหาทางการเรียนการสอน ครูผู้สอนในเขตภูมิภาคนี้จึงต้องทำความเข้าใจในเขตภูมิภาคนี้ รวมทั้งเข้าใจในภาษาท้องถิ่นเพื่อการเรียนการสอนที่บรรลุจุดประสงค์

2. ศาสนาอิสลาม

อิสลามเป็นคำมาจากภาษาอาหรับหมายความว่า อ่อนน้อม ยอมตาม และเชื่อฟังฉะนั้น ศาสนาอิสลาม หมายความว่า การยอมตามและการเชื่อฟังพระเจ้าเป็นเจ้าเพียงองค์เดียว อิสลามเป็นศาสนาแห่งการยอมตนต่อพระเจ้าซึ่งเรียกว่า อัลลอฮ์ และถือว่าเป็นศาสดาองค์สุดท้าย ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาประเภทเอกเทวนิยม บุคคลที่นับถือศาสนาอิสลามเรียกว่า มุสลิม ซึ่งหมายถึง ผู้มอบน้อมมอบตนต่อพระเจ้าเพียงองค์เดียวอย่างสิ้นเชิงเพื่อความสันติ (เสาวนีย์ จิตต์หมวด, 2524) การปฏิบัติตนของมุสลิม หรือการปฏิบัติตนของมุสลิม หรือการปฏิบัติตามวัฒนธรรมอิสลามมีที่มา 2 ทางคือ ตามบทบัญญัติในคัมภีร์อัลกุรอาน ได้ประมวลแนวทางในการดำเนินชีวิตไว้อย่างชัดเจน และอีกแนวทางหนึ่งก็คือ จริยวัตรหรือการปฏิบัติตน

เสาวนีย์ จิตต์หมวด (2531) ได้อธิบายว่าศาสนาอิสลามประกอบด้วยหลักการสำคัญ

2 ส่วนที่มุสลิมทุกคนต้องยึดมั่นคือ ต้องมีความศรัทธาเป็นพื้นฐานและแสดงออกซึ่งการปฏิบัติ คือ

หลักการศรัทธาของศาสนาอิสลาม

ผู้ที่เป็นมุสลิมจะต้องศรัทธาในหลัก 6 ประการที่เรียกว่า รุกอ์อันฮัมมาน ได้แก่

1. ศรัทธาต่อพระผู้เป็นเจ้า ซึ่งเรียกว่าอัลลอฮ์เพียงองค์เดียว ต้องเชื่อยอมรับและปฏิบัติตามคำสั่งของพระผู้เป็นเจ้า และศรัทธาคุณลักษณะต่าง ๆ ของพระองค์
2. ศรัทธาต่อเทพบริวารของพระผู้เป็นเจ้า ซึ่งเรียกว่ามลาอิกะฮ์ มีลักษณะเป็นนามธรรมไม่มีตัวตน แตกต่างจากมนุษย์ คือ ไม่มีเพศ ไม่กิน ไม่ดื่ม ไม่นอน ไม่มีใครมองเห็นได้นอกจากเป็นความประสงค์ของพระผู้เป็นเจ้า
3. ศรัทธาต่อบรรดาคัมภีร์ที่ทรงประทานแก่บรรดาศาสนทูต (รุสูล) เพื่อประกาศเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องสำหรับมนุษย์
4. ศรัทธาต่อบรรดาศาสนทูต หมายถึง ศาสดาซึ่งเรียกว่า รุสูล มุสลิมต้องเชื่อศรัทธาในบรรดาศาสนทูต เพราะว่าท่านเหล่านั้นเป็นผู้ที่พระผู้เป็นเจ้าได้เลือกสรรให้เป็นผู้ปฏิบัติและเผยแพร่แนวทางของพระผู้เป็นเจ้าให้มนุษย์ชาติทุกยุคทุกสมัยได้ปฏิบัติเพื่อความถูกต้องและความสมบูรณ์ในการดำรงชีวิตอันจะนำไปสู่ผลของการตอบแทนทั้งในโลกนี้และโลกหน้า
5. ศรัทธาต่อวันสิ้นโลก มุสลิมต้องเชื่อว่าโลกที่เราอาศัยอยู่นี้ต้องมีวันจบสิ้นหรือเรียกว่าวันกิยามะฮ์ เป็นวันสิ้นสุดของทุกสิ่งทุกอย่าง
6. ศรัทธาในกฎกำหนดสภาวะ เป็นข้อกำหนดของพระผู้เป็นเจ้าที่ได้วางไว้ให้สรรพสิ่งทั้งหลายดำเนินไปตามที่พระองค์ประสงค์

หลักการปฏิบัติของอิสลาม

ผู้ที่เป็นมุสลิมจะต้องมีหลักการปฏิบัติ 5 ประการ

1. การปฏิญาณตน มุสลิมทุกคนต้องมีการปฏิญาณตน
2. การบำเพ็ญนมาซ เป็นการแสดงความเคารพต่อพระผู้เป็นเจ้าซึ่ง เรียกว่าละหมาดหรือนะมาซ
3. การถือศีลอด ในรอบปีหนึ่งมีการถือศีลอดเป็นเวลาหนึ่งเดือนในเดือนเราะมะฎอน

เฉพาะตอนกลางวันนับจากเวลาดวงอาทิตย์ขึ้นไปจนถึงดวงอาทิตย์ตก การถือศีลอด คือ การงดเว้นจากการบริโภคอาหาร การดื่ม การสูบบุหรี่ ตลอดจนการสำรวมทางกาย วาจา และจิตใจ

4. การบริจาคทรัพย์สิน การบริจาคทานตามศาสนบัญญัติ เรียกว่า ซะกาฮฺ เป็นหน้าที่ของมุสลิมทุกคนที่ต้องปฏิบัติเพื่อตระหนักถึงหน้าที่ของตนที่ต้องช่วยเหลือผู้อื่น

5. การประกอบพิธีหัจญ์ บัญญัติสำหรับมุสลิมที่มีความสามารถจะเดินทางไปประกอบพิธีหัจญ์ที่เมืองมักกะฮฺ ประเทศซาอุดีอาระเบีย

หลักการปฏิบัติตามบทบัญญัติศาสนาอิสลาม

หลักการปฏิบัติที่ศาสนาอิสลามบัญญัติไว้นั้น ได้กำหนดให้บุคคลที่นับถือศาสนาอิสลามมีแนวทางการปฏิบัติในชีวิตประจำวันในแต่ละเหตุการณ์ไว้อย่างชัดเจน สำหรับหลักการปฏิบัติทางศาสนาที่กล่าวในข้างนี้เป็นเพียงบางส่วน และพอสังเขปเท่านั้น ซึ่งได้รวบรวมจาก กรมวิชาการ (2529, 2530)

การบริโภคอาหาร

การบริโภคอาหารที่มาจากพืชสามารถบริโภคได้โดยไม่มีข้อห้าม ยกเว้นสิ่งที่เกิดจากการนำไปหมักจนกลายเป็นสุรา สำหรับอาหารที่มาจากสัตว์สามารถแยกออกได้เป็น 2 ประเภท คือ สัตว์บกและสัตว์ทะเล สัตว์ทะเลหมายถึงสัตว์ที่อาศัยอยู่ในน้ำทะเลไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้หากไม่มีน้ำ ถือว่าเป็นอาหารบริโภคได้ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะมีชีวิต หรือตายแล้วก็ตาม สำหรับสัตว์บกมีข้อห้ามหลายประการ เช่น ห้ามบริโภคสุกร สุนัข สัตว์ที่ตายเอง ถูกฆ่าเพื่อบูชาอิฎ์ ถูกรัดคอตาย ถูกตีตาย ตกจากที่สูงตาย ถูกขวิดตาย ถูกสัตว์ป่ากิน สัตว์ที่ล่าสัตว์อื่นเป็นอาหาร

การแต่งกาย

การแต่งกายสำหรับผู้ชายให้ปกปิดอวัยวะอย่างน้อยที่สุด ตั้งแต่สะดือจนถึงหัวเข่า ห้ามแต่งกายด้วยผ้าไหม และห้ามใช้เครื่องประดับประเภททองคำ เงิน สำหรับผู้หญิงให้ปกปิดร่างกายตั้งแต่คอไปจนถึงข้อมือและข้อเท้า อนุญาตให้ผู้หญิงเปิดเผยส่วนของร่างกายได้เฉพาะใบหน้ากับมือเท่านั้น

มารยาทในการพบกัน

สำหรับมุสลิมเมื่อเวลาพบปะกัน ศาสนากำหนดให้กล่าวสละมคือ ผู้ทักทายให้กล่าววว่า " อัสสะลามุอะลัยกุม " ผู้รับการทักทายต้องกล่าววว่า " วะอะลัยกุมุสสะลาม " ถ้าเป็นเพศเดียวกันหรือต่างเพศแต่ศาสนบัญญัติไม่อนุมัติให้แต่งงานกันได้

3. ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรม

ขนบธรรมเนียมประเพณีในชีวิตประจำวันของชาวมุสลิม อยู่ในขอบข่ายของศาสนาอิสลามแทบทั้งสิ้น เพราะศาสนาอิสลามได้กำหนดคัมภีร์ทางศาสนาและวิธีปฏิบัติ ให้กับผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามตั้งแต่เกิดจนตาย ซึ่งจะต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมจึงเป็นเครื่องแสดงความเป็นพวกพ้องเดียวกัน เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวกลุ่มให้เกิดความผูกพันและความมั่นคง

ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาที่เข้มงวดไม่มีลักษณะที่อ่อนตัว หรือใจกว้างทำให้กลายเป็นชุมชนปิด ซึ่งก่อให้เกิดลักษณะสำคัญบางประการ คือ ทำให้ยากต่อการผสมผสานทางวัฒนธรรม จึงทำให้คนไทยพูดภาษาไทยในชีวิตประจำวันกลายเป็นคนละพวกกับคนที่พูดภาษามลายู ความร่วมมือระหว่างกลุ่มหายไป ขาดความไว้วางกัน ประกอบกับอยู่ใกล้ประเทศมาเลเซียซึ่งนับถือศาสนาอิสลามและมีวัฒนธรรมต่างจากไทย ทำให้ประชาชนรับเอาวัฒนธรรมจากประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียงมาปฏิบัติสืบทอดกันมา

จากความยึดมั่นในหลักศาสนาจึงทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ หลบภัยของวัฒนธรรมที่ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างศาสนาอิสลามกับศาสนาพุทธ ตรง สุภกราศาสตร์ (มปน) กล่าววว่าหลักสำคัญของศาสนาและวัฒนธรรมของอิสลามมี 4 ประการ คือ

1. ศาสนาและวัฒนธรรมคือชีวิตของสังคม ชาวมุสลิมได้ถือคัมภีร์ทางศาสนาเป็นธรรมนูญของชีวิต (Code of Life) หรืออีกนัยหนึ่ง ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวมุสลิมขึ้นอยู่กับคัมภีร์ของศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัด

2. ภาษาและวัฒนธรรมจะต้องมีการสืบทอดในสังคม ตามหลักแล้วถือว่าเป็นหน้าที่ของมุสลิมทุกคนที่จะต้องเรียนรู้และเผยแพร่ศาสนาของตน ถ้าละเว้นถือว่าเป็นบาป

3. ศาสนาและวัฒนธรรมสามารถเปลี่ยนแปลงได้ เพราะเนื้อหาของศาสนาและวัฒนธรรมอิสลามนั้นแบ่งได้เป็น 2 พวกคือ พวกที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ ส่วนมากจะระบุแน่นอนตายตัวว่าจะปฏิบัติอะไร เมื่อไร อย่างไร กับพวกที่เปลี่ยนแปลงได้ซึ่งไม่ระบุแน่นอนขึ้นอยู่กับวิจารณ์ของมุสลิมว่าสิ่งไหนควร สิ่งไหนไม่ควร

4. ศาสนาและวัฒนธรรมทำให้เกิดเอกลักษณ์ของกลุ่ม เนื่องจากความแตกต่างทางศาสนาและวัฒนธรรม ทำให้เกิดความรู้สึกแยกพวกแยกเหล่าอันทุกสิ่งคมว่า คนนี้คือพวกเรา คนโน้นคือพวกเขา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็เช่นเดียวกัน ความรู้สึกแบ่งแยกระหว่างไทยมุสลิมกับไทยก็มีปรากฏอยู่บ่อย ๆ

สภาพทางการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้จัดอยู่ในเขตการศึกษา 2 การจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ จำนวนโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้แยกตามรายจังหวัดได้ดังนี้ (สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2536)

จังหวัดยะลามีจำนวน	218 โรงเรียน
จังหวัดปัตตานีมีจำนวน	333 โรงเรียน
จังหวัดนราธิวาสมีจำนวน	356 โรงเรียน
จังหวัดสตูล มีจำนวน	165 โรงเรียน

โรงเรียนประถมศึกษาในเขตการศึกษา 2 นับเป็นเขตการศึกษาที่ประสบปัญหาด้านการศึกษามากกว่าเขตการศึกษาอื่น ๆ (สำนักงานศึกษาธิการเขต 2 ยะลา, 2521) จากการรวบรวมเอกสารงานวิจัยพบว่าปัญหาทางด้านการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สำคัญมีดังนี้

นาย อินทรสกุล และคณะ (อ้างถึงศิริวรรณ ด้ใหญ่ลย์, 2523) ทำการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษา และการอนามัยจังหวัดชายแดนภาคใต้พบว่าปัญหาการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้มีดังนี้

1. ผู้ปกครอง นักเรียนส่วนใหญ่พูดภาษาไทยไม่ได้
2. เด็กที่เข้าโรงเรียนใหม่ส่วนใหญ่ไม่เคยฝึกพูดภาษาไทยมาก่อนและไม่ได้พูดภาษาไทยเลยเมื่อกลับไปเข้าบ้าน
3. เมื่อเด็กออกจากโรงเรียนแล้ว 3-5 ปี ก็จะลืมภาษาไทย

4. ภาษาไทยเป็นภาษาที่ยากสำหรับคนไทยในภูมิภาคนี้
5. เด็กมีเวลาอยู่ในโรงเรียนน้อย
6. โอกาสที่เด็กจะเรียนต่อมีน้อยเพราะผู้ปกครองขาดเงินทุนและไม่สนับสนุนให้เรียน
7. เด็กมีภาระหนักในด้านการศึกษาเกี่ยวกับศาสนาอิสลามอยู่แล้ว

และจากรายงานผลการวิจัยโครงการวิจัยและวางแผน เพื่อพัฒนาการศึกษาในจังหวัดปัตตานีซึ่งได้วิเคราะห์ถึงสาเหตุที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำนี้เนื่องจากสาเหตุสำคัญดังนี้

1. ขาดสื่อทางการเรียนการสอน ครูไม่เห็นความสำคัญในการใช้สื่อไม่สนใจในการผลิตสื่อ
2. ครูไม่หัดขึ้นเรียน โดยเฉพาะที่กินดาร์ห่างไกล และมีสถานการณที่ไม่น่าไว้วางใจ
3. เด็กยากจน ขาดแคลนทุนทรัพย์
4. ครูสอนไม่ครบตามหลักสูตรทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูไม่เข้าใจเรื่องของหลักสูตรดีพอ
5. ผู้ปกครองไม่สนับสนุนการเรียนของเด็ก
6. เด็กขาดความพร้อมทางภาษา
7. ขาดการกระตุ้นให้สนใจในการเรียน
8. ขาดครูที่มีความถนัด หรือความสามารถพิเศษในเฉพาะวิชา
9. วัฒนธรรมไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน เพราะประชาชนยังเข้าใจผิดในเรื่องศาสนา ความเชื่อ เด็กจึงมักขาดการปฏิบัติในบางจุดประสงค์
10. สุขภาพอนามัยของเด็กไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียน
11. เด็กขาดความอบอุ่นจากผู้ปกครองและมีปัญหาทางบ้าน
12. ขาดการนิเทศควบคุมผลการเรียน

จากสภาพและปัญหาในด้านการศึกษาของจังหวัดชายแดนภาคใต้พบว่ามีปัญหาหลายด้านด้วยกัน จึงเป็นเขตการศึกษาที่น่าศึกษาเกี่ยวกับสภาพและปัญหาที่เกิดขึ้น เพราะปัญหาส่วนใหญ่มีอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องทั้งทางด้านภาษา ศาสนาและขนบธรรมเนียมประเพณี

อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้

การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาเขตพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในอดีตนั้น การจัดการ

การศึกษาไม่สามารถตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นได้ ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดการศึกษาที่รัฐเป็นผู้ดำเนินการไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมของประชาชนส่วนใหญ่ นพพล วจนอุดมศาสตร์ (2523) ได้ศึกษาปัญหาการจัดการศึกษาในมณฑลปัตตานี (พ.ศ.2449-2474) พบว่านโยบายที่สำคัญในการจัดการศึกษาในมณฑลปัตตานี คือต้องการให้ประชาชนส่วนใหญ่ที่นับถือศาสนาอิสลาม และใช้ภาษาอาหรับในชีวิตประจำวันให้สามารถพูดภาษาไทยได้ แต่โรงเรียนที่รัฐบาลได้จัดขึ้นในระยะแรก ๆ นั้น อยู่ในวัดทั้งสิ้น ทำให้ผู้ปกครองไม่พอใจที่จะส่งบุตรหลานเข้าเรียน พ.ศ.2453 รัฐบาลได้พยายามแทรกการสอนพูดภาษาไทยในโรงเรียนสุเหร่าแห่งหนึ่ง ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ประชาชนตั้งขึ้นเพื่อสอนภาษาอาหรับและศาสนาอิสลามแต่ไม่ได้ผล พ.ศ.2464 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษาขึ้น แต่ประชาชนที่นับถือศาสนาอิสลามมักจะหลีกเลี่ยงไม่ให้ลูกหลานเข้าเรียนหนังสือไทย สำหรับปัญหาการจัดการศึกษาในมณฑลปัตตานี ได้แก่ ปัญหาการขาดแคลนครู ขาดแคลนงบประมาณและ ปัญหาสังคมอันเนื่องมาจากภาษา ศาสนา และวัฒนธรรมของประชาชนส่วนใหญ่ด้วย

ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 จินดา อาจินสมาจาร (2523) ได้ศึกษาปัญหาการสอนจริยธรรมชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ในเขตการศึกษา 2 และศิริวรรณ ตีโบลย์ (2525) ได้ศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในเขตการศึกษา 2 พบว่า หลักสูตรและวัฒนธรรมในท้องถิ่นยังไม่สอดคล้องต่อการจัดการเรียนการสอนค่อนข้างมาก จึงจำเป็นต้องศึกษาเรื่องดังกล่าวให้ชัดเจน เพื่อขจัดความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ บรรเจิด โชติเกษมศรี (2530) ที่ได้ศึกษาสภาพและปัญหาของการจัดและดำเนินการโปรแกรมผลศึกษา ของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามระดับมัธยมศึกษา ผู้วิจัยเสนอว่าการจัดและดำเนินการผลศึกษาในโรงเรียนจำเป็นต้องคำนึงถึง วัฒนธรรมหลักทางศาสนา การจัดการเรียนการสอนที่ไม่สอดคล้องกับหลักการทางศาสนา เช่น วิชากระบี่กระบอง วิชาที่ไม่เหมาะสมกับนักเรียนหญิง เช่น วิชาฮิมนาสติก เป็นต้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2531) ได้ศึกษาเพื่อแสวงหาแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับชาวไทยต่างวัฒนธรรม พบว่า การจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้น โรงเรียนควรมีบทบาทในการกำหนดหลักสูตรให้เหมาะสมกับท้องถิ่น เพราะเนื้อหาบางวิชายังไม่สอดคล้องกับสภาพของชุมชน เช่น มีภาพพระพุทธรูป การทำความเคารพแบบชาวไทยพุทธ การรับร้องและการละเล่นตามแบบชาวไทยพุทธ เป็นต้น

การจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรถือว่าเป็นการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม เพราะวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่เกี่ยวเนื่องกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ หมายถึงถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์คิด แสดงออกและสร้างสรรค์ประดิษฐ์ขึ้น วัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อการกำเนิดพฤติกรรมของมนุษย์ สมาชิกในสังคมที่มีพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ย่อมมีพฤติกรรมทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันด้วย ฉะนั้นการจัดการศึกษาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องคำนึงถึงวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มว่ามีความสอดคล้องกันเพียงใด เมื่อการจัดการศึกษามีความสอดคล้องกับพฤติกรรมทางวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชนแต่ละกลุ่มแล้ว ก็ย่อมมีผลให้การจัดการศึกษาสามารถตอบสนองความต้องการของสังคมได้ และยังผลให้การจัดการศึกษาของชาติโดยส่วนรวมประสบความสำเร็จสืบไป

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยภายในประเทศที่เกี่ยวข้องกับสภาพ และปัญหาการสอนศิลปศึกษาระดับศึกษ
 ดัชนี

ทวี แทนหนู (2522) ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการสอนชั้นเด็กเล็กในสามชายแดน
 ภาคใต้ของประเทศไทย ในด้านสภาพแวดล้อมทางภาษา ศาสนาและวัฒนธรรม การบริหารและ
 การนิเทศการศึกษา ครูที่สอนหลักสูตรแบบเรื้อน คู่มือครู สื่อการเรียน การวัดและการประเมินผล
 และเพื่อเปรียบเทียบปัญหาการสอนชั้นเด็กเล็กทั้ง 7 ด้าน ตามสภาพที่เป็นจริงและตามความคิด
 เห็นของครูใหญ่และครูที่สอน รวมทั้งเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูใหญ่และครูที่สอน เกี่ยวกับ
 ปัญหาการสอนชั้นเด็กเล็กทั้ง 7 ด้าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการสอนเด็กเล็กจำนวน 94
 ข้อ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวอย่างประชากรที่เป็นครูใหญ่ และครูที่สอนชั้นเด็กเล็ก
 ประเภทละ 92 คน รวม 184 คน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ ปัญหาด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการสอน
 ชั้นเด็กเล็กมีปัญหาตามลำดับคือ ปัญหาด้านสื่อการสอน ปัญหาการนิเทศการศึกษา ปัญหาหลักสูตร
 แบบเรื้อนคู่มือครู ปัญหาการวัดและประเมินผล

บรรจง บุญการี (2532:บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการสอนศิลป
 ศึกษาของครูประถมศึกษา ในโรงเรียนสังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรีวัตถุประสงค์
 เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการสอนศิลปศึกษาของครูประถมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการ
 ประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี ในด้านการเตรียมการสอน การดำเนินการสอน การผลิตและการใช้สื่อ
 การสอน การวัดและประเมินผลตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้กำลังทำหน้าที่สอน
 วิชาการต่าง ๆ รวมทั้งสอนศิลปศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 2, 4, 6 ในโรงเรียนที่เปิดสอนครบชั้น
 จาก 90 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามประกอบด้วยประกอบด้วยแบบสอบ
 ถามชนิดเลือกตอบ ผลการวิจัยพบว่า ด้านการเตรียมการสอนมีการปฏิบัติมากที่สุดคือ การทำบันทึก
 การสอน มีการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ การเข้ารับการอบรม ด้านการดำเนินการสอนมีการปฏิบัติมาก
 ที่สุดคือ การเดินสังเกตและให้คำแนะนำช่วยเหลือนักเรียนกำลังทำงาน มีการปฏิบัติน้อยที่สุดคือ
 การให้บอกภาพของครูบนกระดานดำ ด้านการผลิตและการใช้สื่อการสอนมีการปฏิบัติมากที่สุดคือ

การใช้สื่อการสอนที่เป็นของจริง มีการปฏิบัติน้อยที่สุดคือ การได้รับสื่อการสอนจากหน่วยงาน เอกชนหรือส่วนบุคคล ปัญหาสำคัญคือ การขาดแคลนงบประมาณในการผลิตตำราการวัดผลและการ ประเมินผลปัญหาสำคัญคือ ขาดความรู้ทั้งนี้ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีความต้องการในการเข้าอบรมสัมมนา เชิงปฏิบัติการในทุกด้านเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

วิภาวดี ชงเจริญ (2524:บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการสอนกลุ่มสร้าง เสริมลักษณะนิสัยชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนราษฎร์ในเขตการศึกษา 1 มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตามความคิด เห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนของโรงเรียนราษฎร์ ในเขตการศึกษา 1 เครื่องมือที่ใช้ ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามชนิดประเมินค่ากลุ่มตัวอย่างประชากร ประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 160 คน ครูสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 176 คน รวม 336 คน วิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการวิจัยพบว่า การสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ของโรงเรียนราษฎร์ ในเขตการศึกษา 1 มีปัญหามากอยู่ 2 ประการ คือ วิธีการสร้างเครื่องมือ สำหรับการวัดผล และการเชิญวิทยากรในชุมชน และจากที่สอบถามนักเรียนมีปัญหาในระดับ ปานกลางได้แก่ การหางบประมาณค่าใช้จ่ายในการสร้างสื่อ จากความรู้ความเข้าใจในการสร้าง สื่อ และปัญหาสุดท้าย คือ การจัดกิจกรรมเพื่อสร้างนิสัยรักสวดรักงาน รักการค้นคว้าทดลอง การเห็นคุณค่าและประโยชน์ของศิลปะ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สมบัติ จารุวรรณ (2531:บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการใช้หลัก สุตหรือสลามศึกษา ระดับประถมศึกษา มุทศศักราช 2523- ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส การวิจัยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการใช้ หลักสุตหรือสลามศึกษา ระดับประถมศึกษามุทศศักราช 2523 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการใช้หลัก สุต ผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้หลักสุตพอใช้ จัดทำสื่อโดยใช้งบประมาณทางโรงเรียน เรื่องที่ต้องการนิเทศส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร ปัญหาการใช้หลักสุต ส่วนใหญ่มีปัญหาว่าเนื้อหาในหลักสูตรไม่สัมพันธ์กับเวลาเรียน บางชั้นจึง สอนไม่ทันตามแผนการสอนขาดทักษะในการสอนแบบอภิปรายกลุ่มการแบ่งกลุ่มทำกิจกรรมขาดความ รู้ในการออกข้อสอบ และมีความต้องการการนิเทศให้มากขึ้น

นิพนธ์ ปิติ (2534:บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาและความต้องการการพัฒนาสมรรถภาพด้านการสอนศิลปศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 4 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจปัญหา และความต้องการการพัฒนาสมรรถภาพด้านการสอนศิลปศึกษา ของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 4 ในด้านการเตรียมการสอน วิธีสอนและเทคนิคการสอน วัสดุและสื่อการสอน การวัดและประเมินผลและการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ครูโรงเรียนประถมศึกษาจำนวน 424 คน จากโรงเรียนประถมศึกษา 212 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 4 ประสบปัญหา และความต้องการพัฒนาสมรรถภาพด้านการสอนศิลปศึกษาด้านการวัดผล และประเมินผลวิธีสอนและเทคนิคการสอนการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนวัสดุและสื่อการสอนและการเตรียมการสอนอยู่ในระดับมาก

งานวิจัยต่างประเทศ

Katz, Harriette (1994) ได้ทำการวิจัยเรื่อง " Teacher s Perception of their own Professional Development: Response to school art organization and cultural Institution partnership" การรับรู้ของครูเกี่ยวกับการพัฒนาเชิงวิชาชีพ ผลจากความร่วมมือของหน่วยงานทางศิลปะ วัฒนธรรมและโรงเรียน วัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ การศึกษาประเด็นและรูปแบบของการพัฒนาในเชิงวิชาชีพครูซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ

1. ทักษะเชิงเทคนิควิธี
2. การสะท้อนความคิด
3. การศึกษาค้นคว้า
4. การให้ความร่วมมือ

กลุ่มประชากรที่ใช้ในงานวิจัยได้แก่ ครูในมลรัฐนิวยอร์กที่เข้าร่วมโครงการ วิธีการศึกษาดำเนินการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งใช้ระยะเวลาในการวิจัย 2 ปี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ ทั้งแบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการและการศึกษาเอกสาร

สารที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลวิเคราะห์โดยการสรุปเป็นหัวข้อ ผลการวิจัยพบว่า ครูเปลี่ยนแปลงความคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอน เมื่อเวลาผ่านไปซึ่งมาจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของงานที่รับผิดชอบ และปฏิกิริยาตอบรับของนักเรียนที่มีต่อวิธีการใหม่ๆ เมื่อพิจารณาประเด็นต่างๆ ตามรายค้านผลการวิจัยพอสรุปได้ดังนี้

1. ทักษะเชิงเทคนิควิธี ครูรับรู้ศิลปะในแง่ของความเป็นศาสตร์ และใช้วิธีการแบบผสมผสานความรู้
2. การสะท้อนความคิด ครูตระหนักว่าวิธีการต่าง ๆ ที่บูรณาการศิลปะสู่หลักสูตรในภาพรวมและการเปลี่ยนแปลงบรรยากาศของห้องเรียนจะช่วยส่งเสริมให้เกิดความมีใจในตนเอง
3. การศึกษาค้นคว้า ครูประเมินโครงการและประเมินนักเรียนนอกจากนั้น ครูยังวางแผนและเขียนโครงการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง
4. การให้ความร่วมมือ ครูรับบทบาทใหม่ ๆ นอกเหนือจากงานการเรียนการสอน เช่น ผู้นำการพัฒนาในขณะที่ยังคงไว้ซึ่งสภาพภาระหน้าที่การสอนโดยตรง

Lori Jayne (1993) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "A study of early childhood educators understanding of the artistic process and of art education" เป็นการศึกษาเพื่อศึกษาความเข้าใจขั้นตอนการสอนศิลปะศึกษาของครูที่สอนศิลปะเด็กโดยการเก็บข้อมูลโดยอาศัยการสัมภาษณ์การอธิบายการรับรู้ความคิดเห็น ความเชื่อ ในกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาโดยมีการศึกษาจาก 4 ตัวแปร คือ ประวัติของครูผู้สอน ความสามารถในการสร้างสรรค์ของครูที่สนทนากับเกี่ยวกับศิลปะศึกษา ในการสอนศิลปะศึกษาของครูผู้สอนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูผู้สอนศิลปะศึกษาจำนวน 20 คน ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการสอนศิลปะศึกษา โดยใช้ทัศนคติทางการสอนเป็นตัวจัดแบ่ง โดยการกระตุ้นให้ครูมีความคิดที่อิสระโดยศึกษาหาถึงความใฝ่หาความรู้ จากการศึกษาทำให้รู้ว่า ครูผู้สอนมีความสนใจที่จะพัฒนาการสอน สร้างกิจกรรมศิลปะศึกษาที่เหมาะสมกับวิธีการสอน ผลที่ได้เหล่านี้จะนำไปพัฒนาการเรียนการสอนต่อไปในอนาคต

Barbara Ann (1994) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Workin at the interface of art , culture , and technology : case studies in art education (Interdisciplinary,multicultural)" เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างศิลปวัฒนธรรมกับเทคโนโลยีมีผลอย่างไร โดยใช้วิชาศิลปะศึกษาเป็นตัวศึกษา เมื่อไม่กี่ปีที่ผ่านมา

พื้นฐานทางวัฒนธรรมในการสอนศิลปศึกษา เปลี่ยนแปลงไปทำให้มีการเกิดวัฒนธรรมใหม่ กล่าวคือ ผลของวัฒนธรรมมีผลต่อการสอน การสอนศิลปศึกษาที่แตกต่างกันด้านวัฒนธรรมมีผลต่อการพัฒนา การสอน ส่วนประกอบในแต่ละชั้น กล่าวคือ ชั้นแรกเป็นการศึกษาการเลือกและการตอบสนอง เสนอรูปภาพและคำบรรยาย โดยใช้วิดีโอเป็นตัวใช้ลักษณะการเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบระเบียบ ชั้นที่ 2 ครูได้สร้างงานศิลปะ โดยให้ผลต่อวัฒนธรรมหนึ่ง โดยศึกษาจากประชากรในเกาะ ฮาวายและริมมหาสมุทรแปซิฟิก โดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยศึกษาว่าเด็กที่ไม่เคยได้ สัมผัสเทคโนโลยีจะมีการรับรู้เป็นอย่างไร หลักการวิจัย ใช้การสัมภาษณ์การสำรวจดูปฏิกริยาผู้ เรียงผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผลของการวิจัยชี้ให้เห็นว่าเด็กกับครูผู้สอนมีวิถีจัดระบบความคิดของ ตัวเองอย่างไร และทราบว่าเทคโนโลยีมีผลต่อการเรียนการสอนศิลปศึกษาในเด็กที่ต่างวัฒนธรรม

Susan M. ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Convergence on the roles and guidelines for designing, elementary art education curriculum : A Delphi study" เป็นการวิจัยเกี่ยวกับ การศึกษาศิลปศึกษาต่างวัฒนธรรมเกี่ยวกับหลักสูตรและการสอน กล่าวถึงครูผู้สอนศิลปศึกษาที่ต้องการเรียนรู้จุดประสงค์ วัฒนธรรมในระดับประถมมีความสำคัญในการแนะนำผู้เรียนความคิดเห็นเกี่ยวกับการแนะนำโดยใช้วิธีการของ วิธีการดังกล่าว เหมาะกับการเรียนที่มีการเรียนการสอนเป็นระบบ ระเบียบ มีการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ของผู้ชำนาญ การในศิลปะ ถึงจะถือว่ามีผลที่ใช้ได้ การศึกษาประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ 1. PILOT TEST ที่มีการตอบสนองต่อคำถามสั้น ๆ 2. การชี้, เลือกผู้สอนว่ามีประสิทธิภาพในการสอนอย่างไร 3. การให้ เลือกครูผู้สอนตอบคำถามปลายเปิด และมีการเสนอข้อความคิดเห็นจากครูผู้สอน 4. ใช้วิธีการหาความสอดคล้องของผู้ที่เข้าร่วมในบทบาทของความหลากหลายวัฒนธรรมในการสอน ระดับประถมและการให้คำแนะนำในการทำการสอนแบบหลากหลายวัฒนธรรม จากผลการวิจัย นำมาวิเคราะห์และใช้ข้อมูลที่มีความหลากหลายทางสถิติจะได้ข้อสรุป 38 ข้อ แบ่งเป็น 7 ประเภท ในจำนวน 38 ข้อ เป็นการศึกษาทั้งโดยรวมและในรายละเอียด โดยผลการวิจัยเกี่ยวกับการสอน , หลักสูตร ซึ่งจะมีผลในการพัฒนาการสอนที่สำคัญในอนาคต